

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Právnická fakulta

Tomáš Fasner

Veřejné užívání povrchových vod ke sportovní plavbě

Diplomová práce

Olomouc

2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Veřejné užívání povrchových vod ke sportovní plavbě“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje

V Olomouci, dne 30. května 2014

.....

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucí diplomové práce JUDr. Veronice Tomoszkové, Ph.D. a Mgr. Aleši Máchovi za jejich cenné rady, připomínky a čas, který mi věnovali při řešení dané problematiky.

Obsah

Úvod.....	6
1 Veřejné užívání	8
1.1 Ukotvení v právním řádu	9
1.2 Vymezení pojmu a předmětu.....	11
1.3 Druhy veřejného užívání	12
1.3.1 Obecné užívání.....	13
1.3.2 Zvláštní užívání.....	15
1.4 Subjekty veřejného užívání	15
1.5 Vztah k předmětu veřejného užívání	16
2 Veřejné užívání povrchových vod	18
2.1 Obecné užívání povrchových vod	18
2.1.1 Plavba na povrchových vodách	20
2.2 Zvláštní užívání povrchových vod	22
2.2.1 Vodoprávní povolení	23
3 Povrchové vody jako součást práva životního prostředí.....	26
3.1 Ukotvení vod v právním řádu	27
3.2 Vody a vlastnictví k nim.....	30
3.3 Vodní toky jako významný krajinný prvek	33
4 Sportovní plavba na území hlavního města Prahy	37
5 Sportovní plavba na zvláště chráněných územích	40
5.1 Plavba na území Národního parku Šumava.....	40
5.2 Plavba na území Chráněné krajinné oblasti Litovelské Pomoraví	45
Závěr	48
Seznam literatury.....	52

Seznam zkratk

CHKO-		chráněná krajinná oblast
LZPS	-	Listina základních práv a svobod
SŘ	-	Správní řád
OZ	-	Občanský zákoník
ZOPK	-	Zákon o ochraně přírody a krajiny
MŽP ČR	-	Ministerstvo životního prostředí České republiky
ČR	-	Česká republika
NP	-	národní park
LP	-	Litovelské Pomoraví

Úvod

Jako téma diplomové práce jsem zvolil Veřejné užívání povrchových vod ke sportovní plavbě. Důvodů pro volbu daného tématu z mé strany je více. Prvním z nich je kladný vztah ke sportovní plavbě. Jako druhý stěžejní důvod lze uvést zájem o právní úpravu této činnosti v rámci právního řádu České republiky. Z mého pohledu je institut veřejného užívání v současné době trochu opomíjeným. Tento názor zastávám zejména proto, že jeho úprava je nejednotná a ani literatura zabývající se touto problematikou není ucelená a často bývá i strohá. Důvod tohoto opomíjení je možné hledat ve značné rozsáhlosti a roztržitosti tohoto právního institutu. Zároveň předpokládám, že vzhledem k tomu, že sportovní plavba je právní úpravou řazená pod obecné užívání, nebude regulace této činnosti nějak rozsáhlá.

Předkládaná diplomová práce obsahuje pět hlavních kapitol. Většina z kapitol obsahuje dále podkapitoly, které danou problematikou podrobněji přibližují. První kapitola obsahuje obecnou problematiku Veřejného užívání. Ve druhé kapitole diplomové práce se zabývám vztahem veřejného užívání k vodám. Třetí kapitola popisuje pojem vod v právním řádu České republiky. V této kapitole využívám především vodní zákon (z. č. 254/2001 Sb. ve znění pozdějších předpisů) a zákon o ochraně přírody a krajiny (z. č. 114/1992 Sb.) V následujících kapitolách (čtvrtá a pátá kapitola) se zabývám praktickým využitím povrchových vod ke sportovní plavbě na území České republiky. V hlavní oblasti zájmu pro tyto kapitoly jsou Chráněné krajinné oblasti Litovelské Pomoraví a území Šumavského národního parku, dále využití řeky Vltavy ke sportovní plavbě na území hlavního města Prahy. Každá z těchto tří lokalit skýtá rozličné úskalí pro již zmíněnou sportovní plavbu.

Při zpracování tématu vycházím, jak naznačuji výše, zejména z právního řádu České republiky a z odborné literatury. Vzhledem k malé četnosti odborné literatury k veřejnému užívání a oblasti vod, vycházím z řady odborných článků a soudních rozhodnutí. Pro ucelený náhled na problematiku veřejného užívání vod jsem využil i judikaturu prvorepublikových soudů, vztahujících se k tomuto tématu. Použitá judikatura umožňuje upřesnit někdy lakonickou zákonnou úpravu. Při zpracování kapitol, týkajících se příkladů veřejného užívání povrchových vod, vycházím z dokumentů, které vznikly v rámci řešení problémů spojených se sportovní plavbou na daném území. Primární výzkumnými metodami tedy byly metody analytické, syntetické, induktivní a deduktivní.

Z těchto dokumentů lze vyzdvihnout zejména Návštěvní řád Národního parku Šumava, případně odbornou studii ke splouvání řeky Vltavy na daném úseku. Pro kapitolu týkající se splouvání řeky Moravy v Chráněné krajinné oblasti Litovelské Pomoraví správní rozhodnutí, vydané správou CHKO. Pro kapitolu zabývající se problematikou sportovní plavby na území hlavního města Prahy se zabývám kromě, Plavebního zákona a Vyhlášky ministerstva dopravy Plavebním řádem i tzv. „Desaterem pro plavbu na řece Vltavě.“

Cílem práce je analyzovat současnou právní úpravu veřejného užívání vod a na konkrétních příkladech prezentovat zákonné podmínky užívání povrchových vod k plavbě, včetně sportovní plavby, která se často odehrává ve zvláště chráněných územích a podléhá tak navíc ještě regulaci dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění.

Zpracováním diplomové práce jsem se snažil nalézt odpovědi na otázky, které se přímo vztahují k dané problematice, a to konkrétně na:

Je možné sportovní plavbu na povrchových vodách bezvýhradně zařadit pod institut obecného užívání, nebo se za určitých okolností jedná o užívání zvláštní?

Pokud by sportovní plavba na povrchových vodách spadala pod režim zvláštního užívání, jaké jsou jeho podmínky.

Tato diplomová práce je zpracována ke dni 30. 5. 2014 a vychází z právního stavu k tomuto datu.

1 Veřejné užívání

V první kapitole předkládané diplomové práce, je nutné vymezit základní pojmovou strukturu řešené problematiky, kterou je v daném případě Veřejné užívání povrchových vod ke sportovní plavbě. Pro objasnění základních pojmů je nutné vysvětlit, co si lze pod veřejným užíváním představit. Pro začátek je důležité poukázat na fakt, že dnešní česká právní věda nemá k dispozici zdroje, které by veřejné užívání popsaly uceleným způsobem.

Historii tohoto právního institutu lze de facto vysledovat až k počátkům lidské civilizace. Lidé jako členové tvořící první společnosti se mohli svobodně pohybovat po cestách, čerpat a používat vodu z říčních toků, a co je pro předkládanou práci nejdůležitější, svobodně se po řekách plavit. Po řekách, ke kterým neměli žádné vlastnické právo ani jiný soukromoprávní vztah.

Institut veřejného užívání vznikl dlouhodobým užíváním určitého materiálního statku. Způsob užívání ovšem musel naplňovat dva znaky. Musel vykazovat znak dlouhodobosti a především musel být společensky uznán.

Historii institutu veřejného užívání na území České republiky tak, jak ho známe dnes, lze sledovat až výrazně později. Největší rozmach zažíval v období tzv. první republiky, tedy ve 20. a 30. letech 20. století. I tehdejší právní věda rozlišovala veřejné užívání na obecné užívání (*usus publicus*) a zvláštní užívání.¹

Obecným užíváním se v tehdejší právní úpravě rozumělo užívání věci, které odpovídalo jejímu určení a zároveň nevyklučovalo stejné užívání ostatních osob. Hlavním účelem věci, jako předmětu obecného užívání, byla schopnost sloužit k obecnému užívání. Z tohoto faktu vyplývá, že předmětem obecného užívání nemohly být především věci sloužící k užívání jen některým občanům případně i věci, k jejichž užívání bylo zapotřebí splnit jiné zákonem stanovené podmínky. Tyto jiné zákonem stanovené podmínky mohly být ve formě povolení nebo povinnosti uzavřít smlouvu.

Prvorepubliková právní věda se tímto pojmem, jak lze usoudit z literatury², zabývala v poměrně velkém rozsahu. Markantní obrat nastal po únorových událostech roku 1948. Zásadní společenské změny probíhající v tehdejší Československu měly za následek i velké změny v právním řádu. Právě tyto změny měly za následek konec rozvoje veřejného

¹ WEYR, František, HOETZEL, Jiří. *Slovník veřejného práva Československého*. svazek 5. Praha: Eurolex Bohemia, 2000. s. 205.

² HOETZEL, J. *Československé správní právo. Část všeobecná*. 2. vydání. Praha: Melantrich, 1937, s. 454. nebo také TISCHL, E. *Občanské právo. Část všeobecná*. Praha: Všehrd, 1925,

užívání jako právního pojmu. Hlavním faktorem byla skutečnost, že většina hmotných statků sloužících právě k veřejnému užívání, byla zestátněna. Tento socialistický právní řád neumožňoval střety práv vlastnických a práv užívacích. Následkem toho se stala otázka veřejného užívání naprosto neaktuální a postrádající význam. Právě tento neutěšený stav zapříčinil přetržení kontinuálního vývoje daného právního institutu.

Další rozvoj tohoto právního institutu nastal až po změně režimu a návratu k demokratickému státnímu zřízení. Současná právní úprava navázala na stav veřejného užívání, jak byl vykládán a využíván již před vznikem Československa.

1.1 Ukotvení v právním řádu

Každý právní institut vyžaduje ústavní ukotvení. Základním pramenem pro veřejné užívání je Listina základních práv a svobod, tedy zákon č. 2/1993 Sb., která je součástí ústavního pořádku České republiky³. Především v hlavě první, nazvané „Obecná ustanovení“⁴ je zakotven vztah jedince (občana) k právnímu státu. Právě zde se nachází nejzákladnější úprava veřejného užívání v současném právním řádu. „Každý může činit, co není zákonem zakázáno“⁵, toto znění zakládá oprávnění občanů užívat veřejné statky v souladu s jejich účelovým určením. Zároveň je však omezen i výkon státní moci, a tím reglementuje nezrušitelnost základních práv a svobod. Výkon státní moci smí být uplatňován pouze v případech, mezích a způsobem stanoveným zákonem. V tom smyslu zakotvuje článek i omezení pro orgány státní správy, které mají vztah k veřejnému užívání. Správní orgány jsou vázány právními normami v rámci vydávání povolení k zvláštnímu veřejnému užívání nebo v oblasti rozhodování.

Ustanovení LZPS týkající se právního institutu veřejného užívání nalezneme i v hlavě druhé, oddíle prvním nazvané Základní lidská práva a lidské svobody. Konkrétně čl. 11 LZPS. Zde zakotvené právo vlastnictví je předpokladem svobody, rozvoje jednotlivce a základem jeho soukromé iniciativy.⁶ Dané ustanovení v odst. 2 LZPS také říká, že: „*Zákon stanoví, který majetek je nezbytný k zabezpečování potřeb celé společnosti, rozvoje národního*

³ Usnesení předsednictva ČNR ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku ČR, kde je taxativně vyjmenováno, které normy jsou součástí ústavního pořádku ČR.

⁴ Tamtéž.

⁵ KOKEŠ, Marian. In Wagnerová, Eliška a kol. *Komentář k Listině základních práv a svobod*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 707 – 724.

⁶ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina. In WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Komentář k Listině základních práv a svobod ...*, s. 300.

hospodářství a veřejného zájmu smí být jen ve vlastnictví státu, obce nebo určených právnických osob; (...).“ Současná právní úprava ovšem vyjímá vody z možnosti vlastnictví. Vodní zákon v § 3 stanovuje, že ani povrchové vody ani podzemní vody nejsou součástí pozemků ani příslušenstvím pozemků, na kterém případně pod kterým se nacházejí. Vlastnictví k nim zákon přímo vylučuje a určuje, že nejsou předmětem vlastnictví.⁷

S veřejným užíváním jako celkem souvisí i ekologická práva. Ta jsou vymezena v hlavě čtvrté v článku 35 LZPS⁸. Pro veřejné užívání je tento článek stěžejní z toho důvodu, že předmětem veřejného užívání jsou především přírodní statky nevytvořené činností člověka, jedná se o vody, lesy i krajinu jako celek. V průběhu užívání je uživatel s těmito statky v bezprostředním kontaktu. Právě odstavec třetí tohoto článku stanovuje, že při „výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.“⁹

Pokud se budeme veřejným užíváním zabývat konkrétně, pouze s ústavněprávní rovinou nevystačíme. Na zákonné úrovni tvoří právní rámec veřejného užívání právní předpisy správního práva. Mezi tyto zákonné prameny patří například zákon o ovzduší,¹⁰ zákon o ochraně přírody a krajiny¹¹ nebo zákon o pozemních komunikacích. Vzhledem k faktu, že tématem předkládané diplomové práce je veřejné užívání týkající se povrchových vod, jsou podstatné právní předpisy právě z této oblasti. Stěžejním právním předpisem bude tedy zákon o vodách.¹² Jako příklad právní úpravy veřejného užívání můžeme poukázat na právní úpravu obsaženou právě v zákoně o vodách. Ustanovení §7, který ve svém prvním odstavci říká, že užívání „povrchových vod k plavbě a k odběru vody potřebné k provozu plavidel není třeba povolení vodoprávního úřadu.“¹³

Nelze, však opomenout i skutečnost, že veřejné užívání je upraveno i řadou prováděcích předpisů vlády a ministerstev České republiky. Tedy nařízení a vyhlášky. O těchto právních předpisech bude podrobněji pojednáno v kapitolách, které se obsahově dané problematiky dotýkají.

⁷ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina. in WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. ... s. 306.

⁸ Zákon č. 2/1993 Sb., zákon o vyhlášení Listina základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Zákon č.86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o ochraně přírody a krajiny).

¹² Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (dále jen vodní zákon).

¹³ Zákon č. 254/2001 Sb., vodní zákon.

1.2 Vymezení pojmu a předmětu

Pokud se pokusíme vyhledat pojem veřejného užívání v legislativním řádu České republiky, narazíme na skutečnost, že legální definice tohoto pojmu neexistuje. Definice je stanovena pouze právní teorií. „*Veřejným užíváním rozumíme užívání všeobecně přípustných materiálních statků, které odpovídá jejich účelovému určení, předem neomezeným okruhem uživatelů.*“¹⁴ Veřejné užívání se dělí na obecné užívání a zvláštní užívání. V souladu s touto definicí lze tvrdit, že veřejné užívání nesmí vylučovat jiné byt pouze potencionální uživatele.¹⁵ Pokud se budeme držet striktně pouze uvedených skutečností, můžeme dojít k závěru, že veřejné užívání obsahuje pouze užívání obecné. S tímto tvrzením nelze souhlasit, jelikož povaha zvláštního užívání, a sice že zvláštní užívání z podstaty vylučuje ostatní uživatele. Definitivně omezen není nikdo, protože každý jedinec je oprávněn podat žádost ke zvláštnímu užívání.

Pojmově spadá veřejné užívání do oblasti správního práva. Jeho zařazení do této právní oblasti lze v současné době dovodit z judikatury.¹⁶ Jednotlivé právní normy nahrazují termín užívání jinými podobnými pojmy. Například již zmíněný vodní zákon pracuje s termínem „nakládání“.¹⁷ Z úpravy zákona je patrné, že se opravdu jedná jen o užití jiného obsahově stejného termínu.

Pokud definujeme veřejné užívání jako právní institut, je nutné upozornit i na předmět, ke kterému se tento pojem vztahuje. Původní právní úprava předmětu veřejného užívání v již zmiňovaném období 20. a 30. let 20. století byla obsažena v obecném občanském zákoníku. Obecné užívání se v tehdejší právní úpravě rozumělo užívání věci odpovídající jejímu určení a nevylučující stejnostejné užívání ostatních osob. Hlavním účelem věci, jako předmětu obecného užívání, byla schopnost sloužit k obecnému užívání. Z tohoto faktu vyplývá, že předmětem obecného užívání nemohly být především věci sloužící k užívání jen některým občanům případně i věci, k jejichž užívání bylo zapotřebí splnit jiné zákonem stanovené podmínky. Tyto jiné zákonem stanovené podmínky mohly být ve formě povolení či nutnosti uzavřít smlouvu.

Jak se lze dočíst v Obecném občanském zákoníku a jeho ustanovení, § 287 zaváděl existenci tzv. pojmu veřejný statek. Za veřejný statek dle tohoto ustanovení lze považovat

¹⁴ HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo. Obecná část*. 8. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 307.

¹⁵ Např. také JANOVSKEÝ, J. *Slovník veřejného práva Československého*. Svazek 5. Praha: Eurolex Bohemia, 2000, s. 991.

¹⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. května 2000, sp. zn. 22 Cdo 178/99.

¹⁷ Zákon č. 254/2001 Sb., vodní zákon.

věci, které jsou ponechány k užívání. Zákoník je demonstrativně vyjmenovává jako silnice, veletoky, řeky, přístavy a mořské břehy¹⁸. V rámci prvorepublikové právní úpravy pracovaly s pojmem obecného užívání i jiné právní předpisy než jen občanský zákoník. Obecné užívání se totiž nevztahovalo jen na věci, které tehdejší občanský zákoník stanovil. Tento fakt lze doložit i obecným užíváním soukromých cest, nebo veřejných studní. Pojem obecného užívání byl však nejvíce upraven ve vodním zákonu, který přesně stanovoval jeho obsah pro své potřeby.

Obecné užívání veřejných vod obsažené zejména v §15 Českého zemského vodního zákona bylo upraveno takto: „užívání obyčejným způsobem bez zvláštní přípravy a nevylučující stejné užívání jiných“¹⁹. Následně stanovuje, že se jedná o: „koupání, praní, brodění, napájení, a čerpání, pak dobývání rostlin, bahna, země písku, šterku, kamení a ledu“. K tomuto výčtu se ovšem řadí i plavba lodí na splavných tocích.

Předmětem veřejného užívání jsou materiální statky. Jako materiální statek jsou označeny lesy, pozemní komunikace, veřejná prostranství, ovzduší, kmitočtové spektrum, i vody. Takto snadno ovšem nelze výčet uzavřít. Podle některých autorů je možné mezi materiální statky, které lze užívat veřejně zařadit dokonce i výkon a zařízení státní správy.²⁰ Ani tímto konstatování ovšem nelze výčet považovat za definitivní. Jako vhodný příklad tohoto faktu může být i přístup k moři, který český právní řád vůbec nezmiňuje. Velké rozdíly, jsou i v míře právní regulace jednotlivých materiálních statků.

1.3 Druhy veřejného užívání

Jak vyplývá z předcházejícího textu, veřejné užívání lze rozdělit podle povahy na obecné a zvláštní. Při bližším pohledu je možné u obou druhů najít rozdíly, které podstatně obě formy rozlišují. Tyto, na první pohled nepatrné odlišnosti, mají velký vliv na subjekty a v neposlední řadě i na předmět užívání. Rozdílný přístup k oběma formám veřejného užívání lze pozorovat i v odlišném postoji při získávání oprávnění.

Ve své podstatě nejlepším příkladem, na kterém je možno sledovat dualistické pojetí veřejného užívání, je vodní zákon.²¹

¹⁸ ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír a kol. *Komentář k Československému zákoníku občanskému a občanské právo na Slovensku a Podkarpatské Rusi*. 2. díl. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1935. s. 11 - 14.

¹⁹ Zákon č. 71/1870 čes. z. z. Český zemský vodní zákon.

²⁰ Viz např. POMAHAČ, Richard. *Průvodce veřejnou správou*. Praha: ISV Nakladatelství, 1999, s. 138.

²¹ Zákon č. 254/2001 Sb., vodní zákon §8 odst. 1 písm. c), §38 odst. 8, §89 a §90.

Na tomto místě je vhodné zmínit, že v praxi je možné nalézt i jednání, které nebude možné zařadit pod obecné užívání ani zvláštní užívání. V odborné literatuře se daným problémem zabývá např. Hendrych,²² který zmiňuje i existence takového jednání, které právní řád vůbec nepřipouští potažmo jednání přípustná jako důsledek aplikace institutů správního práva, jejichž souvislost s veřejným užíváním lze dovodit jen zprostředkovaně. Mezi takovéto činnosti lze zařadit postupy, kterými upravují a přizpůsobují předmět veřejného užívání tedy materiální statek²³.

1.3.1 Obecné užívání

Oprávnění k veřejnému užívání vyplývá přímo ze zákona. Ke stanovení jeho obsahu může být užito pozitivního vymezení případně negativního vymezení ve formě různorodých veřejnoprávních omezení. Obsah veřejného užívání nemusí být vůbec právní normou stanoven. Pokud tedy budeme mluvit o veřejném užívání statku, který právní řád neupravuje, bude nutné obsah veřejného užívání dovodit z povahy a účelového určení materiálního statku.²⁴ Tuto skutečnost lze jen stěží dokázat příkladem z obsahové působnosti vodního zákona.

Uživatel užívající materiální statek v režimu obecného užívání nesmí svou činností znemožnit obecné užívání předmětného statku ostatním, byť jen potencionálním uživatelům. Pokud by takovým jednáním uživatel vylučoval ostatní uživatele, jedná se o užívání zvláštní. V horším případě se může jednat i o jednání zakázané. Proto, aby subjekty veřejného užívání mohly statek obecně užívat, nepotřebují povolení, potažmo jiný projev vůle od vykonavatele veřejné správy.²⁵ Hranice obsahu obecného užívání plynou ze zákona. Jistou hranicí veřejného užívání je i skutečnost, že uživatel musí přizpůsobit způsob veřejného užívání stavu materiálního statku.²⁶ Vedle těchto mezí může být obecné užívání na základě zákona dočasně omezeno nebo dokonce vyloučeno. Zákaz nebo omezení obecného užívání mívá právní formu správního aktu nebo je opatřením obecné povahy. Omezení obecného užívání se může vztahovat na všechny uživatele nebo jen na určitý okruh uživatelů. Není vyloučeno, aby z obecného užívání byl vyloučen i konkrétní uživatel.

²² HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo. Obecná část*. 8. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 307.

²³ Tamtéž.

²⁴ HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo. Obecná část*. 8. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 309.

²⁵ Tamtéž, s. 309.

²⁶ Např. §23 zákona č. 114/1995 Sb., o vnitrozemské plavbě, ve znění pozdějších předpisů.

Omezení různého rozsahu bývá zpravidla aplikováno z důvodu ochrany předmětného materiálního statku, jeho oprav nebo jiné údržby. Důvodem bývá i bezpečnost uživatelů a majetku. Obecné užívání bývá omezeno i uživateli, kteří daný materiální statek užívají v režimu zvláštního užívání.

Jak lze soudit z právní úpravy, obecné užívání je v podstatě bezplatné²⁷. Není ovšem výjimkou, že uživateli vzniká daňová povinnost nebo poplatková povinnost. Na druhou stranu jako výjimka se jeví povinnost uhradit finanční obnos za konkrétní užití statku²⁸.

Pro přesné ukotvení právní povahy obecného užívání je nutné nahlédnout do předválečného rozhodnutí²⁹ nejvyššího správního soudu. Právě zde je stanoveno, že obecné užívání není subjektivním veřejným právem osoby uživatele na užívání veřejného statku. K tomuto názoru se přiklání i většina tehdejších právních teoretiků. I dobové právní teorie znaly názor opačný. Jako autora zatupujícího tento postoj lze uvést profesora Jiřího Hoetzla. Jeho tvrzení je založeno na faktu, že žádná osoba nemá právo vynucovat si vznik předmětu veřejného užívání. Pokud ovšem tento předmět existuje, je subjekt oprávněn tento statek užít.³⁰

Dnes se opět jeví tato skutečnost jako problematická. Současná právní věda se zatím k tomuto problému staví nejednotně. Pro přiblížení proč je tento postoj nejednotný lze uvést článek Zdeňka Pulkrábka.³¹ Jeho názor lze interpretovat tak, že pokud se lze domoci v soudním nebo správním řízení ochrany práva na nerušené užívání vůči majiteli předmětu sloužícího veřejnému užívání, nebo třetím osobám, existuje na tomto místě soukromé subjektivní právo.

Vzhledem k hloubce problematiky se nelze domnívat, že dojde k brzkému ukončení těchto debat.

I přes značné množství různorodých názorů se osobně domnívám, že problematika veřejného užívání spadá svou povahou do oblasti práva veřejného.

²⁷ Zákon č. 254/2001 Sb., vodní zákon.

²⁸ Zákon č. 27/1984 Sb. zákon o pozemních komunikacích 16/1993 Sb.

²⁹ Nález Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 9. 1922, č. 12019.

³⁰ HOETZEL, Jiří. Československé správní právo. Obecná část. Praha: Melantrich a. s., 1934, s. 281.

³¹ PULKRÁBEK, Zdeněk. Veřejné užívání jako předmět soukromého subjektivního práva?. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 13, s. 457.

1.3.2 Zvláštní užívání

Na rozdíl od obecného užívání vzniká oprávnění ke zvláštnímu užívání pro konkrétního uživatele na základě správního aktu vydaného příslušným správním úřadem. Oprávnění vzniká vždy jmenovitě určitému adresátovi správního aktu. Obsah zvláštního užívání plyne z textu správního aktu, který má formu povolení. Povolení obsahuje i způsob, jakým bude materiální statek užíván i údaj o délce zvláštního užívání. Povolení může obsahovat i další zákonem nebo prováděcím předpisem umožněné podmínky pro zvláštní užití materiálního statku.³²

Stejně jako obecné užívání může být i zvláštní užívání omezeno. Základní důvody omezení zvláštního užívání jsou obdobné jako u užívání obecného. Rozdílem od obecného užívání bude možnost zvláštního užívání dále omezit i novým rozhodnutím ve věci. Taková situace může nastat, pokud je příslušné povolené vybaveno klauzulí *rebus sic stantibus*.

Za vydání povolení ke zvláštnímu užívání vzniká uživateli povinnost uhradit peněžitou částku ve formě správního poplatku. Do výše poplatku se může promítnout i speciální úhrada za spotřebu nebo zatížení materiálního statku. Jako příklad takovéto povinnosti může sloužit vodní zákon. V ustanovení § 101 vodního zákona je uživateli umožněno odebírat povrchovou vodu z vodních toků. Zároveň je mu zákonem uložena povinnost provést platbu ve prospěch správce toku za odběr povrchové vody z vodního toku. Obdobnou praxi zavádí i ustanovení § 88 vodního zákona, který vyžaduje uhrazení poplatku za odběr vody podzemní.

1.4 Subjekty veřejného užívání

Pro téma diplomové práce je důležité vymezit subjekt obecného užívání. Subjektem veřejného užívání mohou být jak právnické osoby, tak fyzické osoby. Okruhem subjektů veřejného užívání rozumíme okruh osob, které mohou materiální statky, tedy předmět veřejného užívání, užívat. Jestliže budeme chtít stanovit tento okruh přesněji, je nutné rozlišovat druhy veřejného užívání. V prvním případě, při tzv. užívání obecném, může být uživatelem kdokoliv, kdo splní stanovené hmotněprávní předpoklady. Jiná situace je v případě tzv. užívání zvláštního. Aby osoba mohla užívat materiální statek, v režimu zvláštního užívání je nutné, aby k němu byla oprávněna na základě správního aktu. V právním smyslu je

³² HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo. Obecná část*. 8. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 310.

za uživatele považován pouze tzv. přímý uživatel.³³ Jedná se o osobu, která hmotný statek přímo užívá. O uživatele se nejedná zejména v případě, kdy má osoba ze zvláštního užívání jiné osoby vlastní prospěch.

Subjektem zvláštního užívání je pouze osoba, které byl vydán doklad, na jehož základě je zvláštní užívání materiálního statku povoleno. Povolení přesně určuje, kdo je na jeho základě oprávněn jednat. Osobně se přikláním k variantě, která umožňuje využít oprávnění ke zvláštnímu užívání pro více osob. Jako příklad, uvádíme možnost vydání povolení pro právnickou osobu.

1.5 Vztah k předmětu veřejného užívání

K problematice veřejného užívání je nezbytné zmínit i vlastnická práva k předmětu veřejného užívání. Veřejné užívání je zpravidla spojeno s předmětem ve vlastnictví státu případně jiných osob veřejného práva. Předmět veřejného užívání může ovšem být i ve vlastnictví osobním. K předmětům veřejného užívání se řadí i věci, které nevlastní nikdo a nikdo je ani vlastnit nemůže, což vyplývá z povahy těchto věcí (*res nullius*). Ať se jedná o kterýkoliv z těchto předmětů, nemá to vliv na právní povahu veřejného užívání, které si neustále drží svoji veřejnoprávní povahu. Předmětem debat je právě vztah vlastnického práva a veřejného užívání. V průběhu let se vyvinuly tři základní teorie, jak k této problematice přistupovat.

První z těchto teorií je tzv. **teorie civilistická**. Tato teorie uznává vlastnický vztah k předmětu veřejného užívání. Tento vztah je pouze modifikován veřejnoprávními normami. V naprostém rozporu s touto první teorií je **teorie publicistická**, která vlastnictví k předmětu veřejného užívání neuznává. Vztah k předmětu užívání měl tedy pouze stát. Třetí z těchto teorií je **teorie veřejného vlastnictví**. Obsahem této teorie je uznání vlastnického práva, které ovšem slouží veřejnému účelu (zájmu)³⁴.

Přes existenci těchto tří teorií není daný vztah jednoznačně určen. Současná právní teorie pracuje zejména s třetí teorií. K tomuto řešení dané problematiky se přikláním i já. Důvodem pro zavržení teorie publicistické je z mého pohledu zejména fakt, že neuznává

³³ HENDRYCH, Dušan. a kol. *Správní právo. Obecná část*. 8. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 315.

³⁴ BAŽIL, Zdeněk a kol. *Správní právo texty. Texty 2*. 1. vydání. Praha: Aleko, 1991, s. 161-162.

vlastnické právo k dané věci což je pro mě jen stěží představitelné. Teorie civilistická se mi jeví jako nesmírně složitá pro praktické využití.

2 Veřejné užívání povrchových vod

První kapitola byla věnována veřejnému užívání jako právnímu institutu. Jelikož se diplomová práce věnuje přímo veřejnému užívání vod, je nutné přiblížit konkrétní vztah tohoto institutu k vodám. Veřejné užívání je ve vztahu k vodám velmi zajímavým institutem. Vodní zákon se problematice veřejného užívání věnuje v různých ustanoveních. Jedná se o stěžejní institut vodního práva. Stanovuje nejen obsah a rozsah, ale i meze užívání veřejného statku.

Nakládání s vodami je obecně upraveno v ustanovení § 2 odst. 9 vodního zákona. Činnosti obsažené v tomto paragrafu není taxativní a umožňuje zařazení dalších činností, které svou povahou neodporují zákonu. Tak jako veřejné užívání jako celek tak i užívání vod se dělí na užívání obecné a zvláštní.

2.1 Obecné užívání povrchových vod

Obecné užívání vod je zakotveno ve stěžejním právním předpisu pro vodní právo, a sice ve vodním zákoně.³⁵ Právní úprava jej zná jako užívání vody výhradně pro vlastní potřebu bez užití zvláštního technického zařízení.³⁶ Takto formulované obecné užívání se týká pouze vod povrchových a to i těch, které jsou akumulovány ve vodním díle. Z obecného užívání jsou vyjmuty vody podzemní.

Obecné nakládání nesmí vylučovat ostatní byť jen potenciální uživatele z nakládání s vodami. Tato forma užívání vod není podmíněna souhlasem případně povolením příslušného vodoprávního úřadu. Zároveň nesmí být zpoplatněno. V případě, že by uživatel v rámci svého nakládání s vodami vyloučil z nakládání s ní jiné uživatele, jednalo by se již o

³⁵ §6 odst. 1, zákon č. 254/2001 Sb., vodní zákon.

³⁶ Zvláštní technické zařízení je každé technické zařízení, k jehož provozu je nezbytná mechanická, elektrická nebo jiná energie.

režim zvláštního užívání. Zákon stanovuje povinnost uživatele vody zacházet s povrchovou vodou tak aby neohrozil jakost nebo zdravotní nezávadnost vody. V souvislosti s tímto ustanovením nesmí docházet ke zhoršení odtokových poměrů, poškozování břehů ani vodního díla či jiných zařízení. Při obecném nakládání s vodou není přípustné ani porušit práva a právem chráněné zájmy jiných osob.

Jako typický příklad obecného nakládání s vodami jsou odběry povrchových vod pro osobní potřebu fyzických osob. Zákon uvádí, že tyto činnosti jsou prováděny na vlastní nebezpečí odběratele. Tento příklad ovšem není jediným způsobem, který je možné zařadit pod obecné nakládání.

K veřejnému užívání povrchových vod konkrétně k formě obecného užívání je zajímavý pohled do historie. Obecné užívání veřejných vod dle českého zemského vodního zákona přesně ustanovení §15 je: „*užívání obyčejným způsobem bez zvláštní přípravy a nevylučující stejné užívání jiných.*“³⁷ Následně stanovoval, že se jedná o: „koupání, praní, brodění, napájení, a čerpání, pak dobývání rostlin, bahna, země písku, šterku, kamení a ledu“. K tomuto výčtu se ovšem řadí i plavba lodí na splavných tocích. Jako příklad skutečnosti, že i plavba na splavných řekách spadala pod pojem obecného užívání lze uvést nálezh Nejvyššího správního soudu číslo 19.446 ze dne 20. prosince 1922 uvedený ve Sbírce nálezů nejvyššího správního soudu ve věcech administrativních JUDr. Bohuslava pod číslem 1770. Právě tento nálezh hovoří o plavbě na veřejných řekách jako o pojmu spjatém s ustanovením §7 vodního zákona a § 287 obecného zákoníku občanského. Veřejné užívání vodních toků k plavbě bylo tedy povoleno každému. Výčet toho, co lze považovat za obecné užívání, se měnil v průběhu času stejně jako právní předpisy, které jej upravovaly. Například zákonná úprava v souladu s následujícím vodním zákonem č. 11/1955 Sb., ve svém § 6 stanovila, že za obecné užívání se považují kromě činností jako koupání, praní, mytí, napájení a plavení zvířat také vodní a lední sporty. Právě zmínka o vodních sportech v rámci obecného užívání je zajímavostí této právní úpravy.

V současné době je veřejné užívání povrchových vod také upraveno zákonem.³⁸ O obecném nakládání s vodami hovoří ustanovení § 6 vodního zákona:³⁹ „*Každý může na vlastní nebezpečí bez povolení nebo souhlasu vodoprávního úřadu odebírat povrchové vody nebo s nimi jinak nakládat pro vlastní potřebu, není-li k tomu třeba zvláštního technického zařízení.*“ Vztah k obecnému užívání má i § 7 vodního zákona: „*K užívání*

³⁷ Zákon č. 71/1870 čes.z.z, Český zemský vodní zákon.

³⁸ Zákon č. 254/2001 Sb., vodní zákon.

³⁹ Tamtéž.

povrchových vod k plavbě a k odběru vody potřebné k provozu plavidel není třeba povolení vodoprávního úřadu.“ Pro vznik oprávnění obecného užívání povrchových vod pro konkrétního uživatele není spojen s nutností projevu vůle vykonavatele veřejné správy.

Vzhledem k faktu, že povrchové vody nejsou předmětem vlastnictví a ze zákona nemohou být ani součástí pozemku není při provedení tohoto práva rozhodující, kdo vodní tok spravuje.

I pro obecné užívání povrchových vod stanovuje určité limity. Limity jsou stanoveny buďto přímo v zákoně případně v již zmiňovaných prováděcích předpisech. Vodní zákon například v ustanovení § 6 odstavci třetím stanovuje povinnost uživatele v režimu obecného užívání: *„Při obecném nakládání s povrchovými vodami se nesmí ohrožovat jakost nebo zdravotní nezávadnost vod, narušovat životní prostředí, zhoršovat přírodní prostředí, zhoršovat odtokové poměry, poškozovat břehy, vodní a zařízení pro chov ryb a porušovat práva a právem chráněné zájmy jiných.*“ Pokud hovoříme o limitech obecného užívání obsaženého ve vodním zákoně, je nezbytné zmínit i ustanovení § 7 odstavce pět. V tomto ustanovení je zakázáno využívat povrchové vody v ochranných pásmech vodních zdrojů I. stupně a i na nádržích určených rozhodnutím vodoprávních úřadů⁴⁰ nebo dalších právních předpisů upravujících chov ryb, pro provoz plavidla se spalovacím motorem. Obecné užívání povrchových vod může být omezeno nebo zcela vyloučeno rozhodnutím vodoprávního úřadu nebo opatřením obecné povahy a to pouze dočasně. Toto omezení nebo vyloučením se může vztahovat na jednoho konkrétního uživatele, skupinu uživatelů nebo na všechny možné uživatele povrchových vod.⁴¹

2.1.1 Plavba na povrchových vodách

Plavba na povrchových vodách je součástí obecného užívání povrchových vod. Tento fakt je stanoven ve vodním zákoně.⁴² Protože je plavba vodním zákonem zařazena pod užívání obecné, nevyžaduje se k realizaci povolení vodoprávního úřadu. Limity pro plavbu vyplývají ze zákona. Nejen ze zákona vodního, ale i ze zákona o vnitrozemské plavbě⁴³.

⁴⁰Tamtéž, § 8 odst. 1 písmeno a) bod 4.

⁴¹ Tamtéž, §6 odst. 4 a §115a.

⁴² Tamtéž §7 odst.

⁴³ Zákon č. 114/1995 Sb. o vnitrozemské plavbě.

Zákon o vnitrozemské plavbě stanovuje definici pojmu plavba jako provozování plavidel na vodní cestě.⁴⁴ S pojmem plavba je bezprostředně spojen termín plavidlo. Plavidla jsou i lodě, malá plavidla, plovoucí stroje, plovoucí zařízení a jiná ovladatelná plovoucí tělesa.⁴⁵ Na území České republiky je možné užívat k plavbě vodní toky a jiné vodní plochy, které jsou pro účely zákona označeny jako vnitrozemské vodní cesty⁴⁶. K vodním cestám nepatří pouze vodní toky ale i veškeré stavby, které se na vodním toku nacházejí. Jednat se může o plavební mosty, zpevnění břehů, zařízení pro regulaci stavu vody, jezy, plavební komory, plavební znaky, vodní části přístavů a mnohá další.

Zákon stanovuje i určité povinnosti pro provozovatele plavidla. Hlavními povinnostmi provozovatele plavidla je zabránit úniku závadných látek do povrchových vod. Dále například povinnost vybavit plavidlo zařízením k akumulaci odpadní vody⁴⁷. Tyto povinnosti lze zahrnout pod povinnost udržovat kvalitu povrchových vod. Samozřejmě jak je zmíněno výše v textu, plavba plavidel se spalovacím motorem je zakázána na vodách v I. ochranném pásmu povrchových vodních zdrojů. Na tomto místě považuji za vhodné zmínit, že ochranné pásmo se vztahuje na vodní nádrže určené výlučně pro zásobování pitnou vodou, případně dalších vodárenských nádrží. Ochranné pásmo I. stupně stanovuje svým rozhodnutím vodoprávní úřad. Z tohoto vyplývá, že do něj mohou být zařazeny i další vodní toky na základě právě tohoto rozhodnutí. Zákaz plavby se nevztahuje na plavidla Státní plavební správy, Policie ČR, obecní policie, Celní správy a ozbrojených sil ČR, plavidla Hasičského záchranného sboru a veškerá plavidla užívaná ke služebním účelům správce vodního toku. Tyto výjimky se vztahují i na plavidla se spalovacím motorem při budování vodních staveb.

Plavidla užívaná na povrchových vodách pro sportovní plavbu musejí také splňovat zákonem stanovené podmínky. Zákon o vnitrozemské plavbě⁴⁸ ve svém ustanovení § 9 odst. 1, řadí pod pojem plavidla i tzv. malá plavidla. Mezi malá plavidla jsou zákonem řazeny lodě, které nejsou delší než 20 m a jejich objem vypočítaný součinem délky, šířky a ponoru není 100 m³. Malým plavidlem není loď, která je určena k přepravě více než dvanácti osob případně slouží k vlečení, tažení nebo vedení v bočně svázané skupině malých plavidel. Toto zařazení sportovních plavidel je důležité pro získávání oprávnění k vedení lodě. Sportovní i rekreační plavidla nepotřebují podle právní úpravy průkaz způsobilosti vedení

⁴⁴ § 2 odst. 2 Zákon č. 114/1995 Sb. o vnitrozemské plavbě.

⁴⁵ Tamtéž, §9 odst. 1.

⁴⁶ §2 odst. 1, tamtéž.

⁴⁷ § 7 odst. 2, vodní zákon.

⁴⁸ Zákon č. 114/1995 Sb. o vnitrozemské plavbě.

plavidla. Postačuje pouhé seznámení s technikou vedení malého plavidla.⁴⁹ Vedením plavidla případně vedením lodě je myšleno jeho řízení při provozu na vodní hladině. O této problematice bude podrobněji pojednáno v dalších kapitolách.

2.2 Zvláštní užívání povrchových vod

Zvláštní užívání, jako forma veřejného užívání ve vztahu k vodám je taktéž upravena vodním zákonem.⁵⁰ Na rozdíl od obecného užívání, které se vztahuje pouze na vody povrchové, v režimu zvláštního užívání je možné užívat i vody podzemní. Oprávnění ke zvláštnímu užívání vod vzniká konkrétnímu uživateli na základě povolení k nakládání s vodami. Toto povolení vydává příslušný vodoprávní úřad. Povolení musí zahrnovat základní údaje, a sice účel, dobu a způsob zvláštního užívání. Další podmínky stanovuje v první řadě zákon případně prováděcí předpis. Z právní povahy vod není možné založit oprávnění k nakládání s vodami smluvně ani jej koupit. V případě, že bude povolení k nakládání s vodami uděleno v souvislosti s vlastnictvím pozemku, umožňuje vodní zákon jeho přechod na nového vlastníka nemovitosti určené v povolení.⁵¹ Na základě uvedeného faktu je zdůrazněn věcný charakter povolení. Přechod oprávnění je možný pouze za situace kdy nemovitost, na kterou se povolení váže, nezmění účel svého užívání. Pokud nebude původní účel nemovitosti zachován i novým vlastníkem povolení pro něj nebude platné.⁵²

Zvláštní užívání je absolutně podmíněno tím, že k jeho výkonu je nezbytné povolení. Právě povolení má umožnit lepší kontrolu činnosti a přesnější stanovení mezi zvláštního užívání. Ve zvláštních případech může vodoprávní úřad posoudit plánovanou činnost s vymezením nakládáním s vodami. Sporné případy může na podnět vodoprávního úřadu zkoumat krajský úřad. V rozhodnutí stanoví přesně o jaký druh nakládání s podzemními nebo s povrchovými vodami se jedná⁵³.

Po prostudování historických právních pramenů lze zjistit, že již první zákon o vodách⁵⁴ na našem území zakotvoval pro zvláštní užívání vod zvláštní povolení. Samozřejmě, že tehdejší povolení neneslo název povolení k nakládání s vodami, ale nazýval

⁴⁹ § 4 odst. 1, vyhláška ministerstva dopravy 224/1995 Sb., o způsobilosti osob k vedení a obsluze plavidel.

⁵⁰ §8 vodní zákon.

⁵¹ §11 odst. 1, vodního zákona

⁵² HORÁČEK, Zdeněk a kol. Komentář k *vodnímu zákonu po velké novele stavebního zákona k 1. 1. 2013*. 2. vydání, Praha: Soudy, 2013, s. 42.

⁵³ § 8 odst. 4, vodního zákona.

⁵⁴ §17 Zákon č. 71/1870 z.z. čes.

se koncesní listina. Podle literatury⁵⁵ byl obsah koncese velmi podobný s obsahem dnešního povolení. Vzhledem ke skutečnosti, že na koncesi jako takovou není právní nárok, vzniká otázka, zda dnešní povolení k nakládání s vodami není také spíše koncesí než povolením, jak jej nazývá současná právní úprava.

Pokud bude uživatel nakládat s vodami, bez příslušného povolení případně bez jiného potřebného rozhodnutí dojde k naplnění skutkové podstaty přestupku případně správního deliktu podnikatelů dle vodního zákona obsažené v Hlavě XII s názvem správní delikty⁵⁶. K naplnění příslušných skutkových podstat dojde i v případě, že uživatel poruší limity stanovené v povolení.

2.2.1 Vodoprávní povolení

Dnešní povolení k nakládání s vodami je správním aktem. Toto povolení vydává vodoprávní úřad na základě žádosti v rámci vodoprávního řízení.⁵⁷ V tomto řízení se postupuje dle správního řádu⁵⁸. V souladu s tímto právním předpisem bude řízení zahájeno dnem, kdy žádost byla doručena věcně a místně příslušnému vodoprávnímu úřadu.⁵⁹

Vodoprávní úřad smí povolit jen takové nakládání s vodami, které nijak neomezí uživatele již vydaných povolení k nakládání s vodami. Na vydání povolení k nakládání s vodami není právní nárok. Žádost k vydání povolení se podává na formuláři, který je obsažen ve vyhlášce č.432/2001 Sb., o dokladech žádosti o rozhodnutí nebo vyjádření a o náležitostech povolení, souhlasů a vyjádření vodoprávního úřadu.

Povolení k nakládání s vodami má konstitutivní charakter. Z toho vyplývá, že oprávnění z povolení vzniká až nabytím právní moci povolení. Právní moc správní akt nabývá v souladu se správním řádem ve chvíli, kdy bylo oznámeno a nelze se proti němu odvolat. Povolení může stanovit počátek možného užívání k pozdějšímu datu než je den nabytí právní moci daného rozhodnutí. Je-li tak stanoveno užije se pro činnost takto stanoveného data v rozhodnutí.

⁵⁵ KRECHT, Jiří. K historii vodního práva v českých zemích. Právo a podnikání. 2004. č. 3-4. s. 16.

⁵⁶ §116 odst. 1 písm. b), §118, §125a odst. 1 písm. b), §125c, Vodního zákona.

⁵⁷ STRNAD, Zdeněk a kol. *Vodní právo*. 1. vydání, Vodňany: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta rybářství a ochrany vod, 2013, s. 45.

⁵⁸ Zákon č. 500/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů Správní řád.(dále jen SŘ.)

⁵⁹ §44 odst. 1 SŘ.

Obsahové náležitosti rozhodnutí lze rozdělit na dvě části. A sice na obecné, které plynou ze správního řádu⁶⁰ a zvláštní, které stanovuje vodní zákon. Obecné náležitosti rozhodnutí jsou stanoveny v § 68 správního řádu. Zvláštní náležitosti jsou například nutnost stanovit časové omezení pro platnost povolení k nakládání s vodami. Stejně jako rozsah, účel, povinnosti a v některých případech i podmínky. Rozsah časového omezení k nakládání s vodami může být u některých druhů zvláštního užívání stanoven i zákonem. Takto podrobněji je zákonem upraveno například vypouštění odpadních vod kdy povolení může být vydáno pouze na dobu maximálně 10 let.⁶¹

Oprávněným k nakládání s vodami může být jak fyzická tak i právnická osoba.⁶² Oprávněná osoba může nakládat s vodami pouze v souladu s povolením tedy v limitech a za plnění povinností v něm stanovených. Vodní zákon umožňuje, aby oprávněný z povolení umožnil v rámci jeho povolení nakládat s vodami i třetí osobě⁶³. Tuto možnost může v rámci povolení vodoprávní úřad vyloučit. Literatura⁶⁴ říká, že k umožnění třetí osobě využívat vlastní povolení není nutná formální dohoda. Tento postup ovšem nelze využít k obcházení zákona.

Povolení k nakládání s vodami není důležité pouze proto, aby uživatel nenaplnil skutkovou podstatu správního deliktu⁶⁵ podle vodního zákona. Pro oprávněného z povolení vyplývá i ochrana pro užívání. Ochrana plyne při udělování dalších povolení, ale i ochrana před činnostmi jako územní plánování nebo povolování staveb.

Na druhou stranu povolení k nakládání s vodami neznamená pro oprávněného, záruku možnosti maximálního možného využívání oprávnění. Správce vodního toku případně vlastník vodního díla není povinen nahradit oprávněnému škodu v případě, že nebylo možné řádné plnění povolení. Za nezbytné považuji zmínit i fakt, že povolení k nakládání s vodami nezakládá práva k pozemkům či stavbám v cizím vlastnictví.

Povolení k nakládání s vodami může vodoprávní úřad změnit nebo zrušit z moci úřední případně na žádost držitele povolení. Zákon stanovuje i podmínky, ze kterých je vodoprávní úřad povinen povolení k nakládání s vodami změnit či zrušit. Podmínky pro takový postup jsou upraveny v § 12 odst. 2 vodního zákona. Tento postup připadá v úvahu, je-

⁶⁰ Zákon č. 500/2004 Sb., SŘ.

⁶¹ § 9 odst. 2, vodního zákona.

⁶² Tamtéž, § 8 odst. 1.

⁶³ Tamtéž, § 11 odst. 3.

⁶⁴ STRNAD, Zdeněk a kol. *Vodní právo*. 1. vydání, Vodňany: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta rybářství a ochrany vod, 2013, s. 45.

⁶⁵ § 116 odst. 1 písm. b), vodního zákona.

li to nezbytné k dosažení cílů ochrany vod, ke snížení znečištění povrchových a podzemních vod, případně pro zásobování pitnou vodou. Povolení zaniká i smrtí fyzické osoby případně zánikem právnické osoby. Tento způsob zániku je možný, pokud je povolení bez vazby na konkrétní pozemek případně stavby. Nedojde však k zániku povolení k nakládání s vodami v souvislosti s účely vlastnictví nemovitosti. Pokud bude dané povolení sloužit k účelu uvedenému v něm obsaženém, bude jej moci využívat i nový vlastník předmětné nemovitosti. Mimo jiné zanikne-li vodní dílo, ke kterému se povolení k nakládání s vodami vztahuje, povolení zanikne.

Vodoprávní úřad může zasáhnout i do práv stanovených v pravomocném rozhodnutí. Vodní zákon⁶⁶ v případě, že nastanou nové rozhodné skutečnosti, umožňuje vodoprávnímu úřadu zahájit nové vodoprávní řízení a změnit případně i zrušit své původní rozhodnutí.

⁶⁶ § 115 odst. 12, vodního zákona.

3 Povrchové vody jako součást práva životního prostředí

Pro uchopení povrchových vod je nesmírně důležité zabývat se v první řadě pojmem voda. Voda, která je nezastupitelnou složkou života tak jak je známe. Voda jako živel je součástí jak životního prostředí tak i nás samotných a ovlivňuje náš každodenní život a fungování. Nezávadná voda je nezbytným prvkem pro udržení kvalitního a zdravého životního prostředí nezbytného i pro člověka. Množství vody, ať vody povrchové či vody podzemní je do jisté míry omezen. Již dnes je většina vodních zdrojů využívána. Ve své podstatě se nevyužívá pouze voda obsažená v ledovcích.

Zatím co množství vody máme omezené, přibývají neustálé možnosti pro její další využívání. Krom využití v průmyslu, dopravě, nebo zemědělství je stále častěji voda využívána k rekreačním a sportovním činnostem.⁶⁷ Všechny tyto aktivity ovšem různým způsobem ovlivňují kvalitu vody na planetě. Pro člověka je proto nesmírně důležité upravit nakládání s tímto přírodním statkem tak aby nedocházelo ke zbytečnému plýtvání a ztrátám již tak omezených vodních zdrojů. Aby veškeré nakládání s vodami bylo šetrné jak k vodě samotné, tak i k životnímu prostředí jako celku.

Právní oblastí, která je s vodou nejvíce spjata, je v současné době vodní právo. Jak již sám název napovídá, jedná se o odvětví práva, které upravuje právě vodu. Voda je pro člověka velmi důležitou a v podstatě neocenitelnou komoditou. Její význam totiž dalekosáhle převyšuje základní společenské představy.

Vodní právo je součástí veřejného práva. Obsah vodního práva ovšem nelze zařadit pod pojem práva veřejnoprávního bezvýjimečně. Součástí tohoto práva jsou i instituty soukromoprávní povahy. Vodní právo bývá někdy nazýváno právem vodního hospodářství nebo také vodohospodářské právo.⁶⁸

Samo vodní právo není samostatným vědním oborem, ale je součástí práva životního prostředí. Právo životního prostředí existuje jako součást správního práva a tak se i právní normy z oblasti vodního práva řadí částečně pod právo životního prostředí a částečně pod správní právo. Pod správní právo především pod jeho zvláštní část se zařadí část týkající se stavebního práva vodních děl a povodňovou (protipovodňovou) právní úpravu. Část vodního práva týkající se zejména ochrany vod a nakládání s vodami je již součástí práva životního prostředí.

⁶⁷ Damohorský, Milan a kol. Právo životního prostředí C.H.Beck. 3. vydání 2010 str. 275.

⁶⁸ STRNAD, Zdeněk a kol. *Vodní právo*,... s. 21.

Základním právním předpisem pro vodní právo v současné době je zákon č.254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon). Tento zákon je koncepčně zařazen po bok právní úpravy vody v evropských státech. Upravuje především užívání vod a jejich užívání v kontextu s trvale udržitelným rozvojem a bezpečnost vodních děl.

Vodní zákon, který nabyt účinnosti 1. ledna 2002, byl již mnohokrát novelizován. Za nejvýznamnější z novelizací je možné považovat zákon č. 20/2004 Sb. Tato novelizace představuje největší recepci komunitárního práva do právního řádu České republiky. Tento proces postupem času a rozvojem práva evropské unie stále pokračuje a proto jej nelze považovat za ukončený⁶⁹. Vzhledem k vývoji problematiky a dalším změnám v českém právním řádu lze očekávat, že změny v tomto právním předpise budou přibývat i nadále.

Právní úpravu ovšem netvoří pouze vodní zákon. Pro právní úpravu ochrany vod jsou podstatné i další právní předpisy. Za zmínku určitě stojí zákon č.274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích, zákon č. 164//2001 Sb., lázeňský zákon. Pro ochranu vod je velmi důležitý i zákon č. 44/1988 Sb., horní zákon. Tento zákon mimo jiné obsahuje právní úpravu nakládání s důlními vodami. Právní úprava vod je upravena i v právních předpisech týkajících se ekosystémů jako například zákon o ochraně přírody a krajiny, lesní zákon, zákon o ochraně zemědělského půdního fondu a další.

3.1 Ukotvení vod v právním řádu

Pro ukotvení vod v právním řádu je stěžejním právním předpisem, jak je již výše zmíněno vodní zákon,⁷⁰ jehož součástí jsou i prováděcí právní předpisy. Právě pro povrchové vody je tento zákon základním právním předpisem. Účelem vodního zákona je ochrana povrchových a podzemních vod.⁷¹ Ochrana vod má vymezit podmínky pro šetrné nakládání s vodními zdroji. Pokud je nakládání s vodou v souladu s právními předpisy, mělo by zajišťovat minimálně zachování kvality vodního zdroje, popřípadě se snažit o zlepšení jeho kvality. Předmětem úpravy vodního zákona není pouze udržování jakosti vodních zdrojů, ale i ochrana před nepříznivými následky extrémních přírodních jevů. Úvodní ustanovení

⁶⁹ Poslední novelizace Zákon č. 275/2013 Sb. kterým se mění zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů (zákon o vodovodech a kanalizacích), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů. Zákon je účinný od 1.1.2014.

⁷⁰ Zákon č. 254/2001 Sb. vodní zákon.

⁷¹ Tamtéž, §1 .

zahrnuje i ochranu před suchy a povodněmi. Součástí právní úpravy vodního zákona je v souladu s právním řádem Evropských společenství i zajištění bezpečnosti vodních děl.

Pro téma diplomové práce je podstatné vymezit i základní pojmy vodního práva. Vzhledem k názvu je podstatné ukotvit pojem povrchové vody v rámci českého právního řádu. Ke splnění tohoto úkolu je nutné nahlédnout do části první, hlavy první vodního zákona s názvem úvodní ustanovení. „*Povrchovými vodami jsou vody přirozeně se vyskytující na zemském povrchu; tento charakter neztrácejí, protékají-li zakrytými úseky, přirozenými dutinami pod zemským povrchem nebo v nadzemních vedeních.*“⁷² V souladu s dikcí zákona je nutné říci, že zákon hovoří o povrchových vodách bez ohledu na jejich skupenství (sníh a led).⁷³ K dikci zákona lze přičíst i vody srážkové. Zařazení srážkových vod pod povrchové vody je poněkud složitější. Srážkové vody jsou uvedeny jako legislativní zkratka v ustanovení § 5 odst. třetím vodního zákona. Pod srážkové vody jsou v souladu s tímto ustanovení řazeny atmosférické srážky dopadající na stavby. Srážkové vody jsou součástí povrchových vod. Jelikož atmosférické srážky mohou být silně znečištěny, je s nimi nakládáno i jako s vodami odpadními.

Tato definice povrchových vod odpovídá i normám práva Evropských společenství. Směrnice 2000/60/ES v ustanovení článku 2 odstavci prvnímu. Jediným rozdílem mezi českou právní úpravou a směrnicí jsou rozdíly vyplývající z vnitrozemské polohy České republiky. Typickým příkladem je právní úprava Brakické vody. Brakická voda, jako voda vznikající mísením říční a mořské vody při ústí řek do moří nemá, v našem právním řádu opodstatnění jelikož nejsme přímořským státem.

Na rozdíl od vod povrchových jsou vody podzemní definovány ve stejném ustanovení vodního zákona jako vody přirozeně se vyskytující se pod zemským povrchem. Tyto podzemní vody se v souladu se zákonem nacházejí v pásmu nasycení v přímém styku s horninami. Takovými vodami jsou také vody protékající podzemními drenážními systémy a vody ve studních.

Zákon poměrně důsledně myslí i na situaci kdy vzniknou pochybnosti o tom, zda se jedná o vodu povrchovou či podzemní. V takovém případě rozhodne o charakteru vod v souladu s vodním zákonem místně příslušný krajský úřad jako úřad vodoprávní.⁷⁴ Rozhodnutí se vydává v řízení o určení právního vztahu dle SŘ.⁷⁵ „*Deklaratorní rozhodnutí*

⁷² Tamtéž, §2 odst. 1.

⁷³ STRNAD, Zdeněk a kol. *Vodní právo...* s. 14.

⁷⁴ § 3 odst. 3 a § 107 odst. 1 písm. p), vodního zákona.

⁷⁵ § 142 odst. 1, SŘ.

se v těchto a dalších případech předpokládaných ve vodním zákoně vydávají v řízení vedeném z moci úřední, což vyplývá z § 126 odst. 8, což nevylučuje ani postup podle § 142 správního řádu.⁷⁶

V souladu s uvedenou definicí povrchových a podzemních vod jsou vody pokládány za zvláštní věc, která není předmětem vlastnictví.⁷⁷

Významným termínem pro sportovní plavbu je vodní útvar. Tímto pojmem zákon rozumí „významné soustředění povrchových nebo podzemních vod v určitém prostředí charakterizované společnou formou jejich výskytu nebo společnou vlastností vod a znaky hydrologického režimu“. Vodní útvar slouží jako základní jednotka pro zjišťování a hodnocení stavu vod povrchových a plánování v oblasti vod⁷⁸. Pod pojem vodního útvaru je řazen například vodní tok, jeho ucelený úsek případně útvar povrchové vody jako vodní nádrž. Určení útvarů povrchových vod je upraveno vyhláškou č. 49/2011 Sb., o vymezení útvarů povrchových vod. Pro úpravu útvarů podzemních vod je nutné nahlédnout do vyhlášky č. 5/2011 Sb., o vymezení hydrogeologických rajónů a útvarů podzemních vod, způsobů hodnocení stavu podzemních vod a náležitostech programů zjišťování a hodnocení stavu podzemních vod. Stejně jako termín povrchové a podzemní vody je i termín umělého a silně ovlivněného útvaru v souladu se směrnicí 2000/60/ES. Vodní zákon je užívá pouze ve vztahu k povrchovým vodám. Ministerstvo životního prostředí vede evidenci umělých nebo silně ovlivněných útvarů jako součást informačního systému veřejné správy.⁷⁹

V textu diplomové práce je několikrát užit termín vodní zdroj. Právní úprava zakotvuje i tento termín. V souladu s vodním zákonem⁸⁰ se jedná o zdroj povrchové nebo podzemní vody, které jsou využívány nebo které mohou být využívány pro uspokojování potřeb člověka, zejména pro pitné účely. Vodní zdroje požívají zvláštní ochranu, kterou jim zaručuje vodní zákon nad rámec obecné ochrany vod. Tato zákonem stanovená skutečnost vyplývá z povahy vody jako přírodního živlu.

Pro právní úpravu vod je důležitým termínem vodní tok. Vodní tok je upraven v rámci vodního zákona, konkrétně v ustanovení § 43. Zákon o něm konkrétně hovoří takto: „*Vodní toky jsou povrchové vody tekoucí vlastním spádem v korytě trvale nebo po převažující část*

⁷⁶ Vedral, J. *Komentář ke Správnímu řádu*. 2. Vydání. Praha: Polygon, 2012, s. 1100.

⁷⁷ §3 odst. 1, Vodního zákona: „*Povrchové a podzemní vody nejsou předmětem vlastnictví a nejsou součástí ani příslušenstvím pozemku, na němž nebo pod nímž se vyskytují; práva k těmto vodám upravuje tento zákon.*“

⁷⁸ Komentář k vodnímu zákonu strana 15 §2 komentář k odstavcům 3 až 7 HORÁČEK, Zdeněk a kol. *Komentář k vodnímu zákonu po velké novele stavebního zákona k 1. 1. 2013*. 2. vydání, Praha: Soudy, 2013, 319 s.

⁷⁹ Informační systém VODA České republiky voda.gov.cz

⁸⁰ § 2 odst. 8, vodního zákona.

roku, a to včetně vod v nich uměle vzduťých.“⁸¹ Jak vyplývá, ze zákonné definice, pod vodní toky patří i průtočné vody vodních nádrží a vody v rybníku. Termínem, který užívá praxe, a je významově podobný avšak nesprávný je termín „vodoteč“. S tímto názvem pro vodní tok pracovaly v minulosti především technické předpisy. Termín „vodoteč“ nezná právní úprava.

3.2 Vody a vlastnictví k nim

Velkým tématem vztahujícím se k vodám je vlastnické právo. Vlastnictví k vodám je problematické vzhledem k jejich povaze. V průběhu času se právní postavení vod v právním řádu několikrát měnilo. Asi největší rozdíl přinesly změny, ke kterým docházelo v rámci totalitního práva na území dnešní České republiky. V rámci této podkapitoly bych rád provedl menší exkurz do této problematiky.

Prvorepublikový všeobecný zákoník občanský ve svém ustanovení § 287 stanovil, že veletoky a řeky jsou veřejným statkem⁸². Tehdejší vodní zákon určoval, že toky a veletoky jsou věcí veřejnou od místa, ze kterého byly splavné. Jiná pravidla se vztahovala pro vlastnictví k potokům a jiným tekoucím vodám. Na tyto se vztahovala právní domněnka o vlastnickém právu osoby, která vlastnila pozemky na, kterých se potok případně jiná tekoucí voda nacházela.

Velmi odlišnou právní úpravu vlastnictví vod měl zákon č. 138/1973 Sb. Ve své koncepci vlastnictví vycházel z ústavy z roku 1960⁸³ konkrétně z článku 10, který stanovil, že přírodní zásoby podzemních vod a vodní toky jsou ve státním vlastnictví. Z tohoto důvodu nebyl problém s právní povahou vod. Pod vlastnictví státu se dostaly i podzemní vody. Ty ovšem až účinností zákona č. 100/1990 Sb. Tento právní stav přestal platit až účinností současné ústavy dne 1. 1. 1993.

V dnešní právní úpravě se k vlastnictví vody přistupuje následujícím způsobem. Pro uchopení vlastnického práva k vodám je nezbytné nahlédnout i do soukromoprávní úpravy. V současném občanském zákoníku.⁸⁴ Ustanovení § 490 poměrně lakonicky stanovuje: „*Věc určená k obecnému užívání je veřejný statek.*“⁸⁵ Více se o pojmu dočteme

⁸¹ § 43 Tamtéž.

⁸² ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír a kol. *Komentář k Československému zákoníku občanskému a občanské právo na Slovensku a Podkarpatské Rusi*. 2. díl. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1935. s. 11-14.

⁸³ Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky.

⁸⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., OZ.

⁸⁵ § 490 zákona č. 89/2012 Sb., OZ.

v důvodové zprávě k občanskému zákoníku - „(...) *kritériem určení, co je veřejným statkem, není ve zjištění, kdo je vlastníkem určité věci (zda se jedná o věc ve veřejném či soukromém vlastnictví), ale v tom, jakému účelu má sloužit nebo slouží.*“⁸⁶ Pojem věci je stanoven v předchozím ustanovení a takto: „*Věc v právním smyslu je vše, co je rozdílné od osoby a slouží k potřebě lidí.*“⁸⁷

Vzhledem ke zmíněnému faktu vznikl teoretický rozpor, zda je voda věcí ničí (*res nullius*) nebo zda se jedná o věc tzv. „mimo obchodování“ (*res extra commercium*). Teorie připouští i variantu, že vodu není možné zařadit ani do jedné z těchto kategorií.⁸⁸

Právě tyto dohady vedly při tvorbě současného vodního zákona autory k vyřešení této problematiky následujícím způsobem. Například ustanovené § 3 odst. 1 vodního zákona přímo stanovuje, že povrchové ani podzemní vody nejsou součástí ani příslušenství pozemků, na nichž nebo pod nimiž se vyskytují. Tento přístup k vodám určuje fakt, že vody jako přírodní živly jsou neustále v pohybu. Z povahy řečeného vyplývá, že vlastníkem vod nemůže být nejen vlastník pozemků, ale ani obec, stát či vlastník vodního díla dokud jsou povrchovými nebo podzemními vodami. Toto omezení vlastnického práva umožňuje zvýšit státní kontrolu nad vodami, což odpovídá současnému vývoji úpravy vodního práva v evropském právním prostředí.

K tomuto právnímu pojetí vod se ve své judikatuře přiklání i Nejvyšší soud. V jednom ze svých rozsudků⁸⁹ soud stanovil, že povrchové ani podzemní vody nejsou předmětem vlastnictví. Nejsou ani součástí pozemků, na kterém případně pod kterým se vyskytují, ani jejich příslušenstvím. V tomto rozsudku stanovuje, že vody jsou tzv. *res extra commercium*.

Zajímavé řešení problematiky vlastnictví povrchových vod uváděla důvodová zpráva k současnému vodnímu zákonu.⁹⁰ Tento dokument říká, že povrchové a podzemní vody nemohou být předmětem vlastnictví z důvodu své neovladatelnosti. Tím, že voda není ovladatelným živlem, nemůže být věcí v právním slova smyslu a tedy ani předmětem vlastnictví. Nad touto problematikou se zamýšleli Milan Kindl ve svém článku.⁹¹ Jako zajímavou skutečnost, je zde zmíněn fakt, že voda byla řazena mezi ovladatelné živly již

⁸⁶ Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, volební období 2010 - 2013. Tisk č. 362: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu občanského zákoníku. s. 118. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tIskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>.

⁸⁷ § 489 OZ.

⁸⁸ Např. KINDL, Milan. Zase jednou (nebo dvakrát) *res extra commercium*. *Právník*, roč. č. 12, 1208s.

⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 6. 2008, sp. zn. 22 Cdo 1244/2007.

⁹⁰ Zákon č. 254/2001 Sb., vodního zákona, ve znění pozdějších předpisů.

⁹¹ KINDL, Milan. Zase jednou (nebo dvakrát) *res extra commercium*. *Právník*, roč. č. 12, s. 1199 – 1216.

právními spisy z roku 1871. Dle mého názoru je velmi kuriózní představa, že lidstvo naprosto ztratilo kontrolu nad vodami, kterou v 19. století mělo.

Na základě výše uvedených skutečností se přikláním k tvrzení, že voda by měla být považována za věc v právním slova smyslu. Povrchová tekoucí voda je užívána jako veřejný statek.⁹² Vzhledem k tomu jakou legální definici současný občanský zákoník uvádí, je vhodné umožnit zařazení vod pod tento institut.

I když český právní systém nepřipouští vlastnictví vod povrchových a pozemních vod, nicméně nevylučuje vlastnit vody odebrané. V případě, že dojde k odebrání vody, stává se vlastníkem osoba, která vodu odebrala, případně osoba pro kterou k odběru vody došlo. V okamžik odběru vody dojde ke změně charakteru vody a voda přestává být součástí vod povrchových či podzemních. V případě, že se povrchové vody užívají k jiným účelům, než odběru nemění se tím jejich charakter.

Jak stanovuje vodní zákon⁹³ jakákoliv práva k podzemním či povrchovým vodám mohou vyplývat pouze z něj, případně z povolení vydaných vodoprávním úřadem. Právo k nim není možné získat na základě soukromoprávních úkonů.

Ve spojitosti s vlastnictvím vod považuji za nezbytné zmínit i právní úpravu koryta vodních toků. Právní úprava termínu vodní tok a koryto vodních toků je obsažena ve vodním zákoně.⁹⁴ Nachází – li se koryto vodního toku na pozemku, označuje jej katastr nemovitostí jako vodní plochu. Takovému označení v katastru nemovitostí podléhaly pozemky, je-li koryto široké nejméně 2m.⁹⁵ Koryta, která jsou užší než předepsané 2m se v ČR do katastru nemovitostí neevidovaly. Zápisu podléhají i stavby, které se na pozemku nachází (vodní díla), jsou v katastru uvedeny také. Dne 1. 1. 2014, nabyl účinnosti nový Katastrální zákon⁹⁶ a také Katastrální vyhláška.⁹⁷ Zmiňovaný katastrální zákon uvádí, že vodní plochy jsou druhem pozemků, které jsou předmětem evidence v katastru nemovitostí.⁹⁸ Zmiňovaná nová katastrální vyhláška hovoří i o vodním toku, se kterým pracuje v ustanovení §5 odstavce dva, kde říká, že pozemek pod vodním tokem se eviduje jako parcela. Z uvedeného plyne, že vody i vodní koryto jsou v katastru nemovitostí dostatečně odlišeny od pozemků v soukromém vlastnictví.

⁹² §489 OZ.

⁹³ § 3 odst. 1, vodního zákona.

⁹⁴ § 43 a § 44, vodního zákona.

⁹⁵ § 4 odst. 4 písm. a) vyhlášky č. 26/2007 Sb.

⁹⁶ Zákon č. 256/2013 Sb., Katastrální zákon.

⁹⁷ Vyhláška č. 357/2013Sb. Katastrální vyhláška.

⁹⁸ §4 odst. 1 a 2, zákon č. 256/2013 Sb. Katastrální zákon.

Právní povaha vody je tedy poměrně složitým problémem, který je v průběhu času řešen různými způsoby. V současné době je zjevné, že vlastnické právo k vodám je na ústupu. Jako přínosnější způsob využívání vod je shledána možnost úpravy veřejného užívání pod dohledem správních úřadů.

3.3 Vodní toky jako významný krajinný prvek

Právní úprava ochrany přírody a krajiny je určena především na ochranu jednotlivých prvků, ze kterých se skládá. V zákoně o ochraně přírody a krajiny není obsažena legální definice pojmu příroda ani krajina. Obsahuje pouze vymezení metod jejich ochrany. Z podstaty zákona je dáno, že vody jsou chráněny jako součást přírody a krajiny. Ochrana přírody a krajiny je upravena zákonem o ochraně přírody a krajiny.⁹⁹ Dle koncepce tohoto zákona je možné rozdělit oblasti ochrany na ochranu obecnou a zvláštní. V rámci obecné ochrany je poskytnuta základní ochrana všem částem přírody a krajiny. Zvláštní ochrana slouží k umožnění vyšší míry ochrany pro vybrané složky. Pod zvláštní ochranu se řadí například zvláště chráněná území případně zvláště chráněné druhy živočichů a rostlin.

Vedle obecné a zvláštní ochrany lze dnes určit i třetí směr, který má své kořeny v evropském unijním právu. Pod tento směr evropské ochrany se řadí program NATURA 2000. Právní základ tohoto programu Natura 2000 představuje směrnice Rady 90/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES o ochraně volně žijících ptáků.¹⁰⁰ Tento program ochrany volně žijících ptáků má pro sportovní plavbu na povrchových vodách velký význam. Právě na základě tohoto programu může dojít k omezení obecného užívání povrchových vod. Zejména pak k omezení sportovní plavby v oblasti zahrnuté do ochranné evropské soustavy území NATURA 2000. Základní ukotvení daného pojmu je obsaženo v ustanovení § 3 odst. 1 bod 3. písm. q)¹⁰¹ ZOPK. Při vytváření této oblasti jsou zařazena

⁹⁹ Zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny.

¹⁰⁰ STRNAD, Zdeněk a kol. *Vodní právo...* s. 143.

¹⁰¹ Evropsky významná lokalita je lokalita vyžadující zvláštní územní ochranu (1e) a splňující podmínky podle § 45a odst. 1, která 1. byla zařazena do seznamu lokalit nacházejících se na území České republiky vybraných na základě kritérií stanovených právními předpisy Evropských společenství (1e) a vyžadujících územní ochranu (dále jen "národní seznam"), a to až do doby jejího zařazení do seznamu lokalit významných pro Evropská společenství (dále jen "Evropský seznam"), 2. splňuje podmínky pro zařazení do národního seznamu, ale nebyla tam zařazena, a vyskytuje se na ní prioritní typ přírodního stanoviště nebo prioritní druh, a o jejímž zařazení do evropského seznamu se s Evropskou komisí (dále jen "Komise") jedná, a to až do doby, kdy se o zařazení nebo nezařazení lokality dohodne Česká republika s Komisí nebo do rozhodnutí Rady Evropské unie (dále jen "sporná lokalita"), nebo

celkově tři stádia s odlišnými označeními. Etapy vytváření jsou návrh, projednání, schvalování a nakonec vyhlášení oblasti. Vzhledem k problematickému překladu směrnice,¹⁰² byl do českého překladu zaveden název „evropsky významná lokalita“.¹⁰³ Jako tato evropsky významná lokalita je každá lokalita, která je zapsána na národním seznamu lokalit. Na tomto seznamu bude zapsána až do chvíle, kdy bude vytvořen Evropský seznam lokalit. Dle literatury¹⁰⁴ došlo při překladu definice z anglického originálu k problému s vystihnutím požadovaného účelu projektu NATURA 2000.

V anglickém originále je užito termínu „*coherent European ecological network*“. Problém je s přeložením slova „*network*“. Do českého jazyka je možné přeložit jej dvěma způsoby. Zaprvé jako „*soustava*“ a za druhé jako „*síť*“. O Natuře 2000 se mnohdy hovoří jako o síti. V souvislostech anglického jazyka je možné takovýto výklad akceptovat. Síť totiž znamená množinu vzájemně propojených bodů, tak i běžnou množinu takových bodů bez jakéhokoliv spojení.

Tako snadné řešení ovšem nepřipouští český jazyk. Pojem síť v českém jazyce znamená soustavu vzájemně propojených bodů, což obsahově neodpovídá dikci celé směrnice¹⁰⁵. Z toho důvodu byl v přeloženém textu směrnice užit termín „*soustava*“. Tento pojem podstatně více vystihuje obsah předmětné směrnice. Jedná se tedy o soustavu vzájemně nepropojených lokalit, zpravidla hierarchicky uspořádaných.¹⁰⁶ Podporou pro tento překlad je i existence čl. 10 předmětné směrnice,¹⁰⁷ který členským státům ukládá povinnost snažit se o zlepšení ekologické spojitosti soustavy. Jak uvádí L. Miko ve svém komentáři k ZOPK mělo – li by se jednat o „síť lokalit“ byl by tento článek nadbytečný, protože propojení lokalit by vyplývalo z povahy tzv. „sítě“.

Důvodem pro zřízení těchto lokalit je snaha o ochranu ptactva. V souvislosti s ní je nezbytné usilovat o zlepšení ekologické spojitosti mezi soustavou evropsky významných lokalit a péčí o krajinné prvky. Ochrana se má týkat takových významných ochranných prvků, které díky své struktuře případně funkci významně umožňují migraci, šíření a výměnu genetických informací volně žijících druhů ptáků.

3. byla zařazena do evropského seznamu

¹⁰² 92/43/EHS

¹⁰³ MIKO, Ladislav a kol. *Komentář k zákonu o ochraně přírody a krajiny*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 90.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 92.

¹⁰⁵ Směrnice Rady 92/43/EHS

¹⁰⁶ MIKO, Ladislav a kol. *Komentář k zákonu o ochraně přírody a krajiny*... s. 92.

¹⁰⁷ Směrnice Rady 92/43/EHS

Pod obecnou ochranu přírody a krajiny je řazeno 7 různých nástrojů. Mezi tyto nástroje se řadí územní systém ekologické stability, ochrana krajinného rázu, ochrana neživé přírody, ochrana dřevin rostoucích mimo les, obecná ochrana ptáků, obecná ochrana rostlin a živočichů a významné krajinné prvky.¹⁰⁸

Významný krajinný prvek a jeho ochrana je jedním ze sedmi nástrojů obecné ochrany. Proto, aby se dala část krajiny zařadit pod tento nástroj, musí splňovat alespoň jednu ze tří základních funkcí. Prvek by měl buďto utvářet charakteristický vzhled krajiny, nebo podporovat její estetickou hodnotu, případně pomáhat udržení ekologické rovnováhy krajiny. Povrchové vody v rámci krajiny v různých podobách nacházejí uplatnění ve všech bodech.¹⁰⁹

Pojem vodní tok v zákoně o ochraně přírody a krajiny není totožný s pojmem vodní tok obsažený ve vodním zákoně. Vodní tok v zákoně o ochraně přírody a krajiny je pojmově širší především proto, že k vodnímu toku jsou řazeny i okolní ekosystémy. K vodnímu toku je důležité přiřadit kromě vody tekoucí v korytě i břehy, aby bylo možné posoudit ekologicko-stabilizační úlohu vodního toku.

Pro zásah do významného krajinného prvku je důležité obstarat povolení orgánu ochrany přírody a krajiny. Takové povolení je nezbytné získat zejména v případech, kdy zásahem do významného krajinného prvku tento prvek zničíme, poškodíme, případně výrazně oslabíme jeho ekologicko-stabilizační funkci. Významné krajinné prvky lze tedy v souladu se zákonem využívat pouze takovým způsobem, který nepovede k jejich ohrožení případně zničení.¹¹⁰

Na ochranu vodního toku v rámci ZOPK¹¹¹ je umožněno použít i další prvky ochrany. Společně s vodním tokem jsou chráněny i rostliny a živočichové. Jedná se o obecnou druhovou ochranu. Tento nástroj poskytuje minimální ochranu pro všechny druhy rostlin a živočichů. Ochrana je poskytována před činnostmi, které mohou vést k ohrožení druhů, případně zániku populace daného druhu. Orgán ochrany přírody mohou tuto činnost omezit případně zakázat. Podobné zákazy, potažmo omezení, mají vliv i na sportovní plavbu na vodních tocích v ČR.

Důležitým nástrojem, který se vztahuje na ochranu vod, je bezpochyby ochrana krajinného rázu. Pod tento pojem se řadí přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či území. Krajinný ráz je chráněn před činnostmi, o kterých se má za to, že by

¹⁰⁸ DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 364.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 365.

¹¹⁰ § 6 odst. 3, ZOPK.

¹¹¹ Zákon č. 114/1995 ZOPK.

mohly snížit jeho estetickou či přírodní hodnotu. Stejně jako předchozí zásahy do chráněných oblastí právní úpravy i zásah do krajinného rázu vyžaduje povolení orgánu ochrany přírody.

Z povahy nástrojů ochrany přírody je jasné, že se nevztahují pouze k ochraně vod. Ovšem vzhledem k důležitosti vody a ekosystému navázaných přímo na výskyt vodního toku vyžaduje jejich ochrana zvláštní zřetel. I když plavidla užívaná ke sportovní plavbě většinou nezasahují přímo do krajinného rázu či významného krajinného prvku. V tomto případě může dojít k narušení životního prostředí rostlin a živočichů zejména při zvýšeném pohybu osob v dané lokalitě.

4 Sportovní plavba na území hlavního města Prahy

Plavba na řekách je velmi oblíbenou sportovně zájmovou činností. Lze ji provozovat na nejrůznějších povrchových vodách. Pro plavbu je možné zvolit i řeku v centru hlavního města Prahy. Tato lokalita je nesmírně důležitou zejména pro sportovní přípravu vrcholových sportovců, jako jsou např. kanoisté, kajakáři nebo veslaři.

Na území hlavního města Prahy ovšem dochází ke kolizím s plavbou i jiných plavidel než sportovních. Řeka Vltava je důležitou dopravní tepnou. Tato skutečnost má vliv na nutnost koordinace plavby. I když v Praze je řeka Vltava veletokem, upravit pravidla plavby pro všechny účastníky provozu není nikterak lehkým úkolem. Do provozu zasahuje velké množství správních úřadů i jiných organizací, které za provoz na řece odpovídají nebo o ni mají zájem. Situace v Praze je o to zajímavější díky rozmanitosti plavidel, které se k plavbě na řece v této lokalitě používají.

Vzhledem k náročnosti situace bylo nezbytné upravit alespoň nějak pravidla pro pohyb plavidel na řece. Jak je konstatováno výše, plavba na povrchových vodách je obecným užíváním. Je tedy povolena každému, kdo o ni má zájem. Je ovšem nezbytné, tuto činnost regulovat alespoň částečně. Pokud se podíváme na plavidla, která se provozu na řece účastní, zjistíme, že rozdíly mezi nimi jsou značné. Dle českého právního řádu, konkrétně vyhlášky ministerstva dopravy,¹¹² je pro provoz motorového plavidla nutné oprávnění¹¹³. Proto, aby osoba požadované oprávnění získala, musí složit zkoušky odborné způsobilosti. Tyto zkoušky odborné způsobilosti zajišťují znalost právních předpisů a zvyklostí upravujících provoz na řekách. Pro malé plavidlo, kterým sportovní lodě jsou, není nezbytné být držitelem průkazu způsobilosti k vedení plavidla¹¹⁴. K tomu postačí, je – li osoba seznámena s technikou vedení malého plavidla. S touto znalostí je možné vést plavidlo na všech vodních cestách na území České republiky.

Vzhledem k nastíněné problematice vznikla potřeba vytvořit jednoduchý manuál pro osoby, které se sportovní plavbě na řece Vltavě věnují. Výsledkem spolupráce zainteresovaných stran došlo ke vzniku „*Desatera plavby na Vltavě v Praze*“¹¹⁵. V rámci dokumentu byly zakotveny základní požadavky na bezpečný provoz lodní dopravy. Hlavním

¹¹² Vyhláška ministerstva dopravy 224/1995 Sb., o způsobilosti osob k vedení a obsluze plavidel.

¹¹³ Tamtéž § 2.

¹¹⁴ Tamtéž § 4.

¹¹⁵ Příloha 1.

cílem předmětného dokumentu je snížit riziko, které nese neustále se zvyšující frekvence lodního provozu na řece Vltavě.

Desatero vzniklo ve spolupráci státních orgánů a sportovních svazů. Mezi přítomnými na jednání byli zástupci Státní plavební správy v Praze, Poříčnického útvaru městské policie hlavního města Prahy, Poříčnického oddělení Policie ČR, Sdružení pražských plavidel, zástupci kanoistických, veslařských a jachtařských klubů, předseda Českého olympijského výboru a Českého veslařského svazu, předseda Sekce rychlostní kanoistiky Českého svazu kanoistů a sportovní ředitel Českého olympijského výboru. Díky účasti zástupců všech stran, kterých se dokument týká, lze předejmout, že pravidla v něm uvedená budou směřovat k naplnění vytyčených cílů.

Desatero zahrnuje nejzákladnější pravidla, která lze pro zajištění bezpečnosti požadovat. Ve své podstatě interpretuje především zákonné požadavky. Například zákaz sportovní plavby ve Smíchovském přístavu.¹¹⁶ Dle §7 odst. 1 písm. a) zákona o vnitrozemské plavbě ukládá provozovateli přístavu vyznačit vodní část přístavu, která není určena k veřejnému užívání.

Upravena je i jízda v tzv. tréninkové skupině sportovních plavidel. Právní řád¹¹⁷ de facto nepřipouští např. plavbu jakýchkoli plavidel vedle sebe. Desatero ovšem pro malá plavidla při tréninku takový způsob povoluje, pokud není omezen ostatní provoz na řece. Poříční útvary městské a státní policie a Státní plavební správy přislíbily, že budou vykonávat dozor nad dodržováním stanovených pravidel. Ochrana zaručená těmito orgány má sloužit především k zajištění bezpečnosti na řece Vltavě, před silnými čluny, které mohou ohrožovat ostatní účastníky provozu, zejména jednotlivé sportovce. Doposud byla situace velmi neutěšená i vzhledem k oficiálním sportovním akcím pořádaným v Praze pod záštitou sportovních svazů.

Součástí dohody je i součinnost při distribuci pravidel na co nejvíce míst, na kterých se osoby věnující se plavbě budou moci s jeho obsahem seznámit. Ve formě plakátů dostupných na místech, kde je možné dostat se k lodím určeným nejen pro sportovní, ale i rekreační plavbu.

Vytvoření tohoto dokumentu je dle mého názoru velmi prospěšnou činností. Otázkou zůstává, jaká je právní závaznost tohoto dokumentu. Desatero vzniklo na základě konsenzu dotčených stran. To nám ovšem nepomůže s ukotvením v právním řádu České republiky.

¹¹⁶ § 24, vyhláška Ministerstva dopravy č. 222/1995 Sb.

¹¹⁷ Článek 6.17 Vyhlášky Ministerstva dopravy č. 344/1991 Sb., která určuje pravidla bezpečnosti a zachování pořádku na vodních cestách.

Do „*Desatera*“ jsou vložena pravidla, která jsou součástí Řádu plavební bezpečnosti¹¹⁸ a Vyhlášky Ministerstva dopravy o vodních cestách, plavebním provozu v přístavech, společné havárii a dopravě nebezpečných věcí.¹¹⁹ Proto, abychom určili právní povahu, je dobré poohlédnout se po podobných projektech, které jsou zavedeny již delší dobu.

Podobným dokumentem je tzv. 10 pravidel FIS¹²⁰ pro chování na sjezdových tratích. Tento dokument považuji za průkopnický v této oblasti. A o jeho právní povaze je u odborné veřejnosti větší diskuze. Zjednodušeně lze říci, že tento dokument uvádí základní pravidla pro chování lyžařů na sjezdových tratích. Stejně jako u „*Desatera plavby na Vltavě v Praze*“ mají tato pravidla pouze doporučující charakter a nejsou obecně právně závazným dokumentem. Nejvyšší soud ovšem ve svém rozhodnutí¹²¹ dovodil, že pravidla jsou pro lyžaře na sjezdové trati závazná jako prevenční norma, a to bez ohledu na to, zda jde o pramen práva či nikoliv. V rozhodnutí je dále stanoveno, že pravidla odpovídají obecné povinnosti jednat tak, aby nedocházelo ke škodám v souladu s OZ¹²². V souladu s judikaturou Nejvyššího soudu¹²³ je i fakt, že porušení těchto pravidel může založit i trestněprávní odpovědnost. Porušení těchto pravidel, byť i z nedbalosti, zakládá trestněprávní odpovědnost, dojde-li ke způsobení újmy na zdraví či těžkého ublížení na zdraví.

Stejně jako lyžařská pravidla je i na pravidla pro vodáky nutné brát ohled. *Desatero* lze tedy považovat za velmi důležitý dokument, který má za úkol seznámit se základními pravidly pro pohyb plavidel na řece Vltavě všechny účastníky provozu na řece.

Osobně se přikláním k faktu, že na tento dokument jako celek lze nahlížet spíše jako na způsob jakým veřejnost seznámit se zákonnými pravidly pro plavbu na řece. Závaznost pravidel je dána jejich ukotvením v právním řádu. Ovšem lze k němu přihlídnout i jako k prevenční normě.

¹¹⁸ Vyhlášky Ministerstva dopravy č. 344/1991 Sb.

¹¹⁹ Vyhláška Ministerstva dopravy č. 222/1995 Sb.

¹²⁰ Mezinárodní lyžařská federace zkráceně FIS.

¹²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2005 sp. zn. 25 Cdo 1506/2004.

¹²² § 2900 zákona č. 89/2012 Sb. OZ.

¹²³ Rozhodnutí Nejvyššího soud ze dne 17. 2. 2010 sp. zn. 68/2010.

5 Sportovní plavba na zvláště chráněných územích

Sportovní a rekreační plavbu lze provozovat i jinde než jen na vodních tocích důležitých pro vodní dopravu. Pokud se chtějí lidé vyhnout husté dopravě na vodních cestách, jako například ve zmiňované Praze, je možné využít toky mimo velká města. V případě, že budeme postupovat výše proti proudu řeky Vltavy, dojdeme až na hranici Národního praku Šumava. V této lokalitě nebude největším nebezpečím pro vodáky ohrožení majiteli silných motorových člunů, výletních parníků případně nákladních lodí. V této oblasti je velmi důležitá ochrana přírody, která se v okolí vodního toku nachází. V řece i kolem ní lze nalézt chráněné druhy rostlin a živočichů. Snaha o zachování přírody v okolí řeky společně s rekreačním využitím není jednoduchým úkolem, a je potřeba dopady rekreace na přírodu posuzovat v nejširším možném ohledu.

Do střetu se zájmem ochrany přírody se sportovní plavba nedostává pouze na řece Vltavě. Podobná situace je i např. na řece Moravě. Chráněná krajinná oblast Litovelské Pomoraví skýtá pro vodáky nádherné meandry řeky ve velmi dostupném terénu. Snaha o využití tohoto úseku řeky Moravy se v posledních letech stává nesnadnou a setkáme se s řadou omezení, které plavbu v určitém období zcela vylučují. V rámci této kapitoly bude o této problematice pojednáno.

5.1 Plavba na území Národního praku Šumava

Pro uchopení problematiky sportovní plavby na území národního parku je nezbytné seznámit se s právní úpravou národního parku. Stěžejní právní normou v oblasti právní úpravy národního praku je zákon o ochraně přírody a krajiny.¹²⁴ Zákon řadí národní parky mezi kategorie zvláště chráněných území. Ustanovení §15 ZOPK říká: *„Rozsáhlá území, jedinečná v národním či mezinárodním měřítku, jejichž značnou část zaujímají přirozené nebo lidskou činností málo ovlivněné ekosystémy, v nichž rostliny, živočichové a neživá příroda mají mimořádný vědecký a výchovný význam, lze vyhlásit za národní park.“*

Využití území národního parku se musí podrobit cílům sledovaným jeho vyhlášení. Je tedy nezbytné, aby směřovalo k zachování a zlepšení přírodních poměrů na daném území. K tomu aby národní park náležitě fungoval, je zřízena Správa národního parku. Jejím úkolem

¹²⁴ Zákon č. 114/1992 Sb., ZOPK.

je kromě projednání všech důležitých dokumentů týkajících se národního parku i řízení národního parku a jeho ochranných pásem, především členění území národního parku do zón ochrany přírody, plánu péče, návštěvního řádu, způsob péče o les a územních plánů. Konzultačním a iniciativním orgánem správy národního parku je Rada národního parku. Rada národního parku je tvořena zástupci obcí a v horských oblastech zástupci Horské služby, na jejichž území se národní park případně jeho ochranná pásma rozkládají. Dalšími členy rady jsou zástupci nejvýznamnějších právnických osob případně fyzických osob s podnikatelskou činností na území národního parku.¹²⁵ Podnikatelská činnost se bude týkat především lesnictví, zemědělství, obchodu a cestovního ruchu a odborníků z vědeckých a odborných pracovišť. V úvahu přicházejí i osoby z jiných orgánů státní správy. Tyto členy jmenuje orgán ochrany přírody národního parku. Orgánem ochrany přírody, o kterém zákon v tomto případě hovoří, je správa národního parku.

Rada národního parku jako poradní orgán správy národního parku není správním úřadem ani nevykonává státní správu.¹²⁶

Vymezení případné změny zón národního parku stanoví vyhláškou Ministerstvo životního prostředí České republiky (dále i MŽP ČR). Jejich přesné vymezení v terénu učiní správa národního parku vhodným způsobem.

Důležitým dokumentem pro národní park je návštěvní řád. Prostřednictvím tohoto dokumentu je možné přesně regulovat aktivity návštěvníků národního parku. Návštěvní řád ovšem nesmí obsahovat takové zákazy, které by byly uloženy nad rámec zákona.¹²⁷ Návštěvní řád nemůže obsahovat zákazy nad rámec zákona, protože by se dostal do rozporu s ústavním pořádkem ČR. Tento faktický stav dokládá čl. 2 odst. 3 a 4 Ústavy ČR a čl. 2 odst. 3 a 4 LZPS ze kterých vyplývá, že práva a povinnosti fyzických a právnických osob mohou být stanoveny pouze zákonem a nikoliv podzákoným právním předpisem. Tento fakt dokládá i to, že zákaz vodních sportů na území NP není dán návštěvním řádem, ale zákonem o ochraně přírody a krajiny.¹²⁸ Zákon stanovuje, že výjimky z tohoto zákazu může stanovit návštěvní řád. Návštěvní řád má formu obecně závazného právního předpisu a sám ZOPK¹²⁹ jej dříve nazýval nařízením.¹³⁰ Čímž jasně stanovil, že návštěvní řád nemůže být považován

¹²⁵ § 20 odst. 2, ZOPK.

¹²⁶ MIKO, Ladislav a kol. *Komentář k zákonu o ochraně přírody a krajiny*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 150.

¹²⁷ Tamtéž, s. 149.

¹²⁸ § 6 ZOPK.

¹²⁹ § 78 odst. 4 ZOPK.

¹³⁰ MIKO, Ladislav a kol. *Komentář k zákonu o ochraně přírody a krajiny*... s. 149.

za obecně závaznou vyhlášku. Dle dnešní právní úpravy obsažené v ZOPK je návštěvní řád vydáván formou opatření obecné povahy. V souladu se správním řádem¹³¹ se vydává, pokud to zvláštní zákon správnímu orgánu uloží. Právní povaha opatření obecné povahy je na pomezí mezi správním rozhodnutím a právními předpisy.¹³²

Návštěvní řád šumavského národního parku¹³³ stanovuje podmínky pro turistické, sportovní a rekreační aktivity. Vodní sporty na území Národního parku Šumava jsou upraveny nařízením v článku 5: „*Provozování vodních sportů je možné pouze na úsecích vodních toků vyhrazených tímto opatřením obecné povahy, přičemž je omezeno obdobím roku, denní dobou, stavem vody, druhem a počtem plavidel a stanovením nástupních, výstupních a odpočinkových míst označených za tímto účelem informačními tabulemi. V úseku Soumarský Most – most u Pěkné vodních toků Teplá Vltava a Vltava je provozování vodních sportů navíc podmíněno placenou registrací.*“ Z pohledu ochrany přírody je nejzajímavějším úsekem právě úsek mezi Soumarským Mostem a mostem u Pěkné. Na březích a především v korytě řeky se nacházejí chráněné druhy rostlin.

Na úseku Teplé Vltavy mezi Soumarským mostem a mostem u Pěkné je šířka Vltavy 6 až 10 m meandrujícím vodním tokem. Na stejném místě se nachází množství mělčin i proudných úseků řeky. Řeka není v tomto místě nijak regulována. Dno je především šterkovité a v mělkých úsecích a slepých ramenech se nachází vrstva organického bahna.¹³⁴ Horní tok Vltavy je považován za nejcennější vodní tok střední velikosti na území ČR. Území Vltavského luhu ve zmiňované pasáži je jedinečné díky výskytu mokřadných rostlinných společenstev, dalších druhů samostatně rostoucích chráněných rostlin a živočichů.¹³⁵ Chráněným prvkem v dané oblasti jsou ponořená makrofyta¹³⁶ nacházející se na dně řeky a vytvářející velké prostory souvislého porostu. Výzkumné šetření, realizované na dně řeky Vltavy v tomto úseku potvrdilo, že se zde nachází některé druhy rostlin, které jsou v bezprostředním ohrožení vyhynutím. Vzhledem k situaci, kterou výzkum potvrdil, bylo nutné nejprve zavést opatření, v rámci chráněné krajinné oblasti Šumava a následně v oblasti NP Šumava, které spočívalo v ochraně ohrožených druhů rostlin. Lze konstatovat, že vzhledem ke stávající situaci byly na úseku NP Šumava zřízeny malé rezervace (největší

¹³¹ § 171 SŘ.

¹³² SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 2. vydání, Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 157.

¹³³ Opatření obecné povahy 1/2013 vydaným pod zn. SZ NPS 02303/2013/11 – NPS 02813/2013 a oznámeným veřejnou vyhláškou dne 15. 4. 2013.

¹³⁴ Studie splouvání Teplé Vltavy úseku Soumarský most- most u Pěkné od roku 2013.

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶

rezervací byl tzv. Mrtvý luh). Výše uvedená opatření proběhla již v roce 1948, ale vzhledem k dalšímu územnímu vývoji na řece se jeví tato informace jako relevantní. V současnosti je zmiňované území součástí NP Šumava a nachází se v I. zóně pod názvem Vltavský luh a zároveň I. zóně pod názvem Březina. V dané souvislosti nelze opomenout i skutečnost, že tento krajinný úsek je zároveň Chráněnou rybí oblastí.

Je zřejmé, že i tento úsek řeky Vltavy je nesmírně zajímavý nejen pro vědce, ale zároveň i pro širokou veřejnost, která řeku v současnosti využívá i k rekreačním účelům. Větší koncentrace lidí na jednom místě, pak může mít neblahý vliv na zhoršení životního prostředí v daném úseku řeky.

Otázkou vlivu na životní prostředí ve zmiňované lokalitě se zabývá Správa NP Šumava i Ministerstvo životního prostředí ČR. K zodpovězení otázky vlivu plavby na tomto území, bylo vypracováno několik studií, které měly za úkol zmapovat složení rostlin a živočichů v řece i jejím okolí.

V roce 2013 bylo podáno oznámení o posouzení záměru ke zjišťovacímu řízení EIA. Oznamovatelem záměru byla Správa Národního Parku Šumava a Chráněné krajinné oblasti Šumava s. p. o. Záměr se nazývá „Splouvání Teplé Vltavy v úseku Soumarský most – most u Pěkné od roku 2013. Podle zákona o posuzování vlivů¹³⁷ § 4 odst. 1 písm. e): „stavby, činnosti a technologie, které podle stanoviska orgánu ochrany přírody vydaného podle zvláštního právního předpisu mohou samostatně nebo ve spojení s jinými významně ovlivnit území evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti...“ Předkládaný záměr má povahu organizačního opatření při sportovně-rekreační plavbě na území národního parku. Na území celého národního parku je zakázáno provozovat vodní sporty mimo místa vyhrazená správou národního parku.¹³⁸ Cílem záměru je vyhrazení místa a podmínek pro provozování sportovně rekreační plavby. Podmínky měly umožnit zvýšit počet lodí, které se budou moci za splnění registrace a podmínek určených v návštěvním řádu NP Šumava účastnit sportovně-rekreační plavby na předmětném úseku. Záměr má stanovit takové podmínky, které maximálně eliminují dopad nepříznivých faktorů na chráněné rostliny a živočichy vyskytující se na tomto území.

Vzhledem ke složité situaci s ochranou rostlinných a živočišných druhů bylo nezbytné opětovně zjistit, zda a případně jaký vliv má současná sportovně rekreační plavba na rostlinné a živočišné druhy vyskytující se na daném území. Na tuto problematiku bylo vypracováno

¹³⁷ Zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí.

¹³⁸ § 16 ZOPK.

mnoho studií, které v určitém časovém horizontu pozorovali vlivy různých faktorů na životní prostředí v dotčené lokalitě. O záměru, podléhajícím zjišťovacímu řízení EIA, je pojednáno výše.

Sportovně rekreační plavba byla shledána jako jeden z nejrizikovějších faktorů pro životní prostředí, neboť sportovně-rekreační plavba má devastující vliv na vegetaci řeky Vltavy zejména v suchých obdobích. Z důvodu nízké vodní hladiny v suchých obdobích dochází ke kontaktu dna lodě se dnem říčního koryta. Právě v korytě řeky se nacházejí chráněné druhy rostlin, které se uvedenou činností ničí. Dalším faktorem, který ohrožuje chráněné životní prostředí při nízkém stavu vodní hladiny je pohyb lidí - vodáků vystupujících z plavidel a procházejících se korytem řeky. V takovémto případě dochází k poškození rostlinného porostu na jejím dně. Posledním řešeným nedostatkem, na který je nutné upozornit, je využívání břehů v okolí řeky Vltavy. Při táboření na nevhodně zvoleném místě může dojít k devastaci tamní vegetace a k rušení hnízdišť ohrožených ptáků. Všechny uvedené faktory jsou argumentem pro zákaz plavby na daném úseku řeky.

Vzhledem k zájmu veřejnosti o tuto lokalitu je důležité najít kompromis mezi zájmem veřejnosti a ochranou přírody. V případě návštěvy NP Šumava je navíc možné informovat veřejnost o živočišných a rostlinných druzích v rámci vodácké naučné stezky.

Oba náhledy na věc přiměly orgán ochrany přírody, aby našel kompromis mezi zmíněnými subjekty. Tímto kompromisem je řešení situace, které bylo připravované v roce 2013.

V souladu se zákonem o ochraně přírody a návštěvním řádem NP Šumava je umožněno věnovat se rekreační plavbě na území NP Šumava v úseku řeky Vltavy od mostu v obci Lenora až po vzdmutí vodním dílem Lipno za předem stanovených podmínek. Podmínky splouvání jsou upraveny v Příloze 4 Návštěvního řádu Šumavského národního parku. Splouvání řeky v pasáži mezi Soumarským mostem, až po most v obci Pěkná, je povolen od 1. 5. do 31. 10. při stavu vodní hladiny minimálně 50 cm. Splouvání je poleno pouze v době od 8 hodin ráno do 20 hodin. V tomto časovém rozmezí jsou určeny časové úseky, ve kterých je možné plavbu zahájit. Povolenými plavidly jsou pouze kanoe a kajaky. V případě, že je stav vodní hladiny mezi 50 cm a 61 cm, je za hodinu umožněno splout pouze sedmi lodím, a to za asistence průvodce. Pokud bude skupina složena z pěti lodí maximálně, průvodce není potřeba. V případě vodní hladiny vyšší než 61 cm je limit lodí, kterým je umožněno splutí 20 plavidel za hodinu. Zájemci o splutí předmětného úseku řeky musí své plavidla zaregistrovat. Správa národního parku za registraci plavidel vybírá poplatky ve výši

500,- Kč za loď při stavu vodní hladiny 50cm - 60 cm při registraci na místě a 300,- Kč v případě využití elektronické registrace. Pokud je výše vodní hladiny vyšší, než 61 cm je poplatek za registraci na místě vyměřen ve výši 300,- Kč. Registrační poplatek je vratný, pokud bude vzhledem k přírodním podmínkám plavba zakázána. V případě zrušení registrace je možné do 7 dnů žádat vrácení celé částky. Později se vrací částka snížená o předem určený procentuální podíl. Na vrácení registračního poplatku dle řádu nemají vodáci právní nárok.

Při splnění registrace obdrží osoba plátce registrační známku, která se umístí na viditelnou část lodě na přídi. Loď může nést pouze jednu platnou známku. Neplatné registrační známky musí být odstraněny. Dle návštěvního řádu je splouvání řeky Vltavy možné pouze na vlastní nebezpečí. Na ostatních úsecích v NP Šumava je plavba na řece Vltavě zakázána.

Vzhledem k faktu, že pravidla jsou stanovena přílohou Návštěvního řádu NP Šumava, jejich porušení je klasifikováno jako delikt, dle ustanovení § 87 odst. 2 písm. n) ZOPK. Tomu, kdo podmínky poruší, je možné uložit pokutu ve výši až 20. 000,- Kč.

5.2 Plavba na území Chráněné krajinné oblasti Litovelské Pomoraví

Jak bylo zmíněno v kapitole 5, problematika využívání chráněné krajinné oblasti ke sportovním účelům se netýká pouze jedné lokality v České republice, ale vzhledem k bohatému výskytu chráněných rostlin a živočichů by bylo nalezeno více takovýchto problematických lokalit. Pro komparaci v předkládané práci byla jako druhou srovnatelnou lokalitou vybrána CHKO Litovelské Pomoraví.

Stejně jako pojem národního parku i pojem chráněné krajinné oblasti nalezneme v ZOPK. Konkrétně ustanovení § 25 říká: *„Rozsáhlá území s harmonicky utvářenou krajinnou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení, lze vyhlásit za chráněné krajinné oblasti.“* Lze tedy konstatovat, že chráněná krajinná oblast je rozsáhlým územím, které je chráněno především kvůli krajinně vytvořené společným působením člověka a přírodních sil. Rozsáhlost území je projevem povahy ochrany krajiny. Ochrana krajiny není dost dobře možná na území menším než zhruba 4 – 5 tisíc Ha.¹³⁹

¹³⁹ MIKO, Ladislav a kol. *Komentář k zákonu o ochraně přírody a krajiny...* s. 157.

Oblastí s charakteristicky vyvinutým reliéfem je možné považovat především horské celky, krasová území, území s výskytem pískovcových útvarů, území s reliéfem tvořeným vulkanickou činností, území s četnými mokřady, zahloubená meandrující říční údolí a mnohá další.¹⁴⁰ Významný podíl těchto prvků na daném území je dán ve chvíli, kdy jejich výskyt je častější než průměrně na zbytku území ČR. V souvislosti s předmětem ochrany lze říci, že chráněná krajinná oblast je jedinou kategorií zvláště chráněných území, které chrání krajinný ráz.

Chráněná krajinná oblast je zřízena nařízením vlády. V rámci tohoto nařízení se stanoví i přesnější podmínky, které doplňují ochranný režim stanovený obecně podmínkami obsaženými v ustanovení § 26 ZOPK. Přesněji stanovené podmínky jsou vymezeny přesně na míru konkrétní chráněné krajinné oblasti tak, aby umožnily naplnit účel ochrany.

V CHKO Litovelské Pomoraví je situace podobná, jako v již popsaném případě na horním toku řeky Vltavy.

CHKO vznikla v roce 1990. Zatímco řeky v Čechách byly v centru pozornosti široké vodácké veřejnosti, řeka Morava byla sjížděna jen zřídka. S postupujícím časem se ovšem začala zvyšovat frekvence vodáků i na území CHKO na řece Moravě. Navýšení počtu vodáků na řece mělo za následek i větší vliv na přírodu v Litovelském Pomoraví. Bylo tedy nezbytné vymezit hranice mezi plavbou po řece a zájmem na ochraně životního prostředí v dané oblasti. Nejprve bylo stanoveno, že splouvání řeky Moravy v CHKO LP není možné povolit, neboť se nejedná o vyznačenou vodní cestu. Vzhledem k zájmu široké vodácké veřejnosti o řeku Moravu se povedlo se Správou CHKO LP začít jednat o označení řeky Moravy za vodní cestu, resp. vodáckou stezku.¹⁴¹ I v tomto případě se však na řece Moravě, stejně jako na řece Vltavě nachází úsek, který je vzhledem k zmiňované fauně a floře v souvislosti s ochranou životního prostředí sporný. Zmíněné území se nachází mezi městem Litovel a obcí Hynkov. Na tomto území se vyskytují hnízdiště několika druhů chráněného ptactva. Pro jednání se Správou CHKO LP bylo založeno občanské sdružení Vodácká Morava o. s., které hájilo zájem vodácké veřejnosti o možnost plavby na řece Moravě v daném úseku. Kromě těchto dvou stran se jednání účastnily i zástupci Povodí Moravy, zástupci Města Litovel a České obce ornitologické.

Plavbu na řece Moravě v tomto úseku zachránilo následující řešení. Správa CHKO LP udělila povolení k vyznačení vodácké stezky na území Ptačí oblasti Litovelské Pomoraví

¹⁴⁰ Tamtéž s. 158.

¹⁴¹ POLÁŠEK, Jiří. *Morava v LP se bude splouvat jinudy*. [online]. Raft.cz, 12. dubna 2011[cit. 22. dubna 2014]. Dostupné na < http://www.raft.cz/Clanek-Morava-v-LP-se-bude-splouvat-jinudy.aspx?ID_clanku=1230>.

a na území Národní přírodní rezervace ramene řeky Moravy. Plavbu po řece Moravě je možné provozovat, od Mohelnice po jez v Litovli, na hlavním toku řeky. Ve městě je možné pokračovat přes tzv. „elektrárenský náhon“ až po ulici Dukelskou následně po ulici Palackého po tzv. Malé vodě do Hynkova. Následující úsek od Hynkovského jezu do města Olomouc pokračuje po tzv. Malé vodě. Celý tento úsek je vyznačen v souladu s rozhodnutím Správy CHKO Litovelské Pomoraví.¹⁴²

Trasa vodácké stezky je jiná v době ode dne 1. srpna do 31. března. V tomto období rozhodla Správa CHKO Litovelské Pomoraví,¹⁴³ že cesta od města Litovel, po jez v obci Hynkov, je vedena po hlavním toku řeky Moravy.

Vodáci při splouvání řeky Moravy musí v CHKO dodržovat pravidla, neboť jejich nedodržení je sankcionováno v souladu s ZOPK. Konkrétně by se jednalo o přestupek, dle ustanovení § 87 za, který by byla v souladu se zákonem uložena pokuta.¹⁴⁴

Omezení vodácké činnosti na tomto úseku řeky je zapříčiněna vyhlášením ptačí oblasti na území CHKO Litovelské Pomoraví.¹⁴⁵ V této oblasti se nacházejí chráněné druhy ptactva (ledňáček říční, strakapoud prostřední, rejsek bělokrký)¹⁴⁶ hnízdící v blízkosti říčního koryta, případně na mělčinách přímo v něm. *„Cílem ochrany ptačí oblasti je zachování a obnova ekosystémů významných pro druhy ptáků podle odstavce 2 v jejich přirozeném areálu rozšíření a zajištění podmínek pro zachování populací těchto druhů ve stavu příznivém z hlediska ochrany.“*¹⁴⁷ Omezení splouvání řeky v daném období má za cíl umožnit splnění účelu evropské ptačí oblasti. Vzhledem k vyhlášení ptačí oblasti na tomto území je v souladu s Nařízením vlády č. 23/2005 nutný souhlas pro vytyčení nové turistické stezky.¹⁴⁸ Tato podmínka je splněna vydáním pravomocných rozhodnutí, na jejichž základě jsou vytyčeny obě vodácké cesty skrze příslušné chráněné území.

Plavba na řece Moravě je v souladu s pravidly provozována na vlastní nebezpečí.

¹⁴² Rozhodnutí Správy CHKO Litovelské Pomoraví č.j. S/1622/LM/2010-0111/LM/2011 ze dne 26.1.2011.

¹⁴³ Rozhodnutí Správy CHKO Litovelské Pomoraví č.j. S/0343/LM/2011-0667/LM/2011 ze dne 14.4.2011.

¹⁴⁴ § 88 ZOPK.

¹⁴⁵ Nařízení vlády č. 23/2005 Sb., kterým se vyhláší ptačí oblast Litovelské Pomoraví.

¹⁴⁶ Tamtéž § 1 odst. 2.

¹⁴⁷ Tamtéž § 1 odst. 3.

¹⁴⁸ Tamtéž § 3 odst. 1.

Závěr

Cílem předkládané diplomové práce bylo zjistit a analyzovat současnou právní úpravu veřejného užívání vod, a dále na konkrétních příkladech prezentovat zákonné podmínky užívání povrchových vod k plavbě, včetně sportovní plavby, která se často odehrává v zvláště chráněných územích a podléhá tak navíc ještě regulaci dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění.

První část práce byla věnována především teoretickým poznatkům z oblasti veřejného užívání. Historii tohoto právního institutu lze de facto vysledovat až k počátkům lidské civilizace. Lidé jako členové tvořící první společnosti se mohli svobodně pohybovat po cestách, čerpat a používat vodu z říčních toků, a co je pro předkládanou práci nejdůležitější, svobodně se po řekách plavit. Po řekách, ke kterým neměli žádné vlastnické právo ani jiný soukromoprávní vztah. Historii institutu veřejného užívání na území České republiky tak, jak ho známe dnes, lze sledovat až výrazně později. Největší rozmach zažíval v období tzv. první republiky, tedy ve 20. a 30. letech 20. století. I tehdejší právní věda rozlišovala veřejné užívání na obecné užívání (*usus publicus*) a zvláštní užívání.

Základním pramenem pro veřejné užívání je Listina základních práv a svobod, tedy zákon č. 2/1993 Sb., která je součástí ústavního pořádku České republiky. Především v hlavě první, nazvané „Obecná ustanovení“ je zakotven vztah jedince (občana) k právnímu státu. Právě zde se nachází nejzákladnější úprava veřejného užívání v současném právním řádu. „*Každý může činit, co není zákonem zakázáno*“, toto znění zakládá oprávnění občanů užívat veřejné statky v souladu s jejich účelovým určením. Zároveň je však omezen i výkon státní moci, a tím reglementuje nezrušitelnost základních práv a svobod. Výkon státní moci smí být uplatňován pouze v případech, mezích a způsobem stanoveným zákonem. V tom smyslu zakotvuje článek i omezení pro orgány státní správy, které mají vztah k veřejnému užívání. Správní orgány jsou vázány právními normami v rámci vydávání povolení k zvláštnímu veřejnému užívání nebo v oblasti rozhodování.

Pokud se pokusíme vyhledat pojem veřejného užívání v legislativním řádu České republiky, narazíme na skutečnost, že legální definice tohoto pojmu neexistuje. Definice je stanovena pouze právní teorií. „*Veřejným užíváním rozumíme užívání všeobecně přípustných materiálních statků, které odpovídá jejich účelovému určení, předem*

neomezeným okruhem uživatelů.“ Veřejné užívání se dělí na obecné užívání a zvláštní užívání.

Pojmově spadá veřejné užívání do oblasti správního práva. Jeho zařazení do této právní oblasti lze v současné době dovodit z judikatury. Jednotlivé právní normy nahrazují termín užívání jinými podobnými pojmy. Například již zmíněný vodní zákon pracuje s termínem „nakládání“. Z úpravy zákona je patrné, že se opravdu jedná jen o užití jiného obsahově stejného termínu.

Předmětem veřejného užívání jsou materiální statky. Jako materiální statek jsou označeny lesy, pozemní komunikace, veřejná prostranství, ovzduší, kmitočtové spektrum, i vody. Takto snadno ovšem nelze výčet uzavřít. Podle některých autorů je možné mezi materiální statky, které lze užívat veřejně zařadit dokonce i výkon a zařízení státní správy.

Po zpracování první kapitoly jsem zjistil, že se jedná o téma velice složité, a proto si myslím, že by bylo dobré věnovat veřejnému užívání a jeho budoucímu vývoji větší pozornost než je tomu dnes.

Jelikož se diplomová práce věnuje přímo veřejnému užívání vod, je nutné přiblížit konkrétní vztah tohoto institutu k vodám. Nakládání s vodami je obecně upraveno v ustanovení § 2 odst. 9 vodního zákona. Právní úprava jej zná jako užívání vody výhradně pro vlastní potřebu bez užití zvláštního technického zařízení. Takto formulované obecné užívání se týká pouze vod povrchových a to i těch, které jsou akumulovány ve vodním díle. Z obecného užívání jsou vyjmuty vody podzemní. Vztah k obecnému užívání má i § 7 vodního zákona: „*K užívání povrchových vod k plavbě a k odběru vody potřebné k provozu plavidel není třeba povolení vodoprávního úřadu.*“

Plavba na povrchových vodách je součástí obecného užívání povrchových vod. Tento fakt je stanoven ve vodním zákoně. Protože je plavba vodním zákonem zařazena pod užívání obecné, nevyžaduje se k realizaci povolení vodoprávního úřadu. Limity pro plavbu vyplývají ze zákona. Nejen ze zákona vodního, ale i ze zákona o vnitrozemské plavbě. Plavidla užívaná na povrchových vodách pro sportovní plavbu musejí také splňovat zákonem stanovené podmínky. Zvláštní užívání, jako forma veřejného užívání ve vztahu k vodám je taktéž upravena vodním zákonem. Na rozdíl od obecného užívání, které se vztahuje pouze na vody povrchové, v režimu zvláštního užívání je možné užívat i vody podzemní. Oprávnění ke zvláštnímu užívání vod vzniká konkrétnímu uživateli na základě povolení k nakládání s vodami. Toto povolení vydává příslušný vodoprávní úřad. Zvláštní užívání je absolutně

podmíněno tím, že k jeho výkonu je nezbytné povolení. Právě povolení má umožnit lepší kontrolu činnosti a přesnější stanovení mezí zvláštního užívání. Dnešní povolení k nakládání s vodami je správním aktem. Toto povolení vydává vodoprávní úřad na základě žádosti v rámci vodoprávního řízení.

Právní oblastí, která je s vodou nejvíce spjata, je v současné době vodní právo. Vodní právo je součástí veřejného práva. Základním právním předpisem pro vodní právo v současné době je zákon č.254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon). Tento zákon je koncepčně zařazen po bok právní úpravy vody v evropských státech. Upravuje především užívání vod a jejich užívání v kontextu s trvale udržitelným rozvojem a bezpečnost vodních děl. Právní úpravu ovšem netvoří pouze vodní zákon. Pro právní úpravu ochrany vod jsou podstatné i další právní předpisy. Za zmínku určitě stojí zákon č.274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích, zákon č. 164//2001 Sb., lázeňský zákon. Pro ochranu vod je velmi důležitý i zákon č. 44/1988 Sb., horní zákon. Tento zákon mimo jiné obsahuje právní úpravu nakládání s důlními vodami. Právní úprava vod je upravena i v právních předpisech týkajících se ekosystémů jako například zákon o ochraně přírody a krajiny, lesní zákon, zákon o ochraně zemědělského půdního fondu a další. Vzhledem k názvu diplomové práce je podstatné ukotvit pojem povrchové vody v rámci českého právního řádu. Ke splnění tohoto úkolu je nutné nahlédnout do části první, hlavy první vodního zákona s názvem úvodní ustanovení. *„Povrchovými vodami jsou vody přirozeně se vyskytující na zemském povrchu; tento charakter neztrácejí, protékají-li zakrytými úseky, přirozenými dutinami pod zemským povrchem nebo v nadzemních vedeních.“*

Z výše uvedených skutečností vyplývá odpověď na výzkumnou otázku:

Je možné sportovní plavbu na povrchových vodách bezvýhradně zařadit pod institut obecného užívání, nebo se za určitých okolností jedná o užívání zvláštní? Lze tedy konstatovat, že právní úprava veřejného užívání povrchových vod k plavbě ji řadí pod režim obecného užívání. Z popsané situace vyplývá, že na úseku řeky Teplá Vltava na území Národního parku Šumava pro užití řeky k plavbě je nezbytné splnit povinnost registrace u Správy Národního parku Šumava. Vzhledem k této skutečnosti se domnívám, že se jedná již o režim zvláštního užívání.

Zároveň lze odpovědět na otázku: Pokud by sportovní plavba na povrchových vodách spadala pod režim zvláštního užívání, jaké jsou jeho podmínky.

Dostatečnou ochranu materiálnímu statku lze zajistit především povolením, ve kterém budou stanoveny podmínky pro jeho užití. Pro zavedení takového režimu je důležité, aby

materiální statek, který je předmětem daného užívání, měl vyšší hodnotu. Takovou vyšší hodnotou může být nenahraditelná ztráta při poruše ekosystému v dané oblasti.

Režim zvláštního užívání je ze své podstaty šetrnější k materiálnímu statku, který je předmětem veřejného užívání. Vzhledem k tomu, že materiální statky ponechané k veřejnému užívání nemají vždy stejnou hodnotu, není možné jejich užívání ponechat vždy bez ochrany. Jak je patrné na příkladech uvedených z diplomové práce. Řeka Vltava v Národním parku Šumava má vyšší hodnotu než stejná řeka na území hl. m. Prahy. Rozdíl v hodnotě plyne z toho, k jaké činnosti je řeka užívána. Zatímco v Praze lze hlavní účel spatřován ve využití řeky k dopravě není ochrana přírodní hodnoty toku v podstatě důležitá. V protikladu lze poukázat na rozdílný náhled na využití řeky Teplé Vltavy na území Národního parku Šumava, kde do popředí vystupuje veřejný zájem na ochraně životního prostředí, jelikož se jedná o zvlášť cenné území. Protože by bylo velmi složité dostatečně dobře stanovit podmínky pro provoz rekreačních plavidel na tomto úseku řeky obecnou normou, je vhodné využít zavedení registrace pro vodáky. Jak je zmíněno v textu práce, registrační povinností lze poměrně snadno regulovat počty veřejných uživatelů na úseku řeky, vymezit dobu užívání řeky a jiné zmíněné kategorie, čímž lze daný materiální statek lépe ochránit. Jako stěžejní podmínku pro možnost zařazení plavby pod zvláštní užívání shledávám v nezbytné ochraně zvlášť cenného materiálního statku, kterým území národního parku určitě je. Podobná situace je v Chráněné krajinné oblasti Litovelského Pomoraví, kde je z důvodu ochrany přírody plavba po řece Moravě zakázána zcela. Tento postup se jeví jako nejšetrnější k materiálnímu statku ovšem neumožňuje veřejnost seznámit s nezbytností ochrany daného území pomocí naučné stezky jak je tomu v Šumavském národním parku.

Institut veřejného užívání má v praxi své pevné a nenahraditelné místo při zpřístupňování různých materiálních statků veřejnosti.

Seznam literatury

Monografie

- BAŽIL, Zdeněk a kol. *Správní právo texty. Texty 2.* 1. vydání. Praha: Aleko, 1991, 82s.
- DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí.* 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 678 s.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody aplikace.* Praha: Portál, 2005. 408 s.
- HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo. Obecná část.* 8. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 826 s.
- HOETZEL, J. *Československé správní právo. Část všeobecná.* 2. vydání. Praha: Melantrich, 1937, s. 454.
- HORÁČEK, Zdeněk a kol. *Komentář k vodnímu zákon po velké novele stavebního zákona k 1. 1. 2013.* 2. vydání, Praha: Soudy, 2013, 319 s.
- KULT, Arnošt. *Tekoucí (povrchová) voda: Právně-filozofický pohled na rozdílné způsoby vymezování ochrany vod a vodního prostředí.* 1. Vydání. Praha: Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, 2010. 108 s.
- MIKO, Ladislav a kol. *Komentář k zákonu o ochraně přírody a krajiny.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, 607 s.
- ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír a kol. *Komentář k Československému zákoníku občanskému a občanské právo na Slovensku a Podkarpatské Rusi.* 2. díl. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1935. s. 970.
- STRNAD, Zdeněk a kol. *Vodní právo.* 1. vydání, Vodňany: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta rybářství a ochrany vod, 2013, 226 s.
- TISCHL, E. *Občanské právo. Část všeobecná.* Praha: Všehrd, 1925,
- VEDRAL, J. *Komentář ke Správnímu řádu.* 2. Vydání. Praha: Polygon, 2012, 1448, s.
- WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, LANGÁŠEK, Tomáš; POSPÍŠIL, Ivo a kol. *Komentář k Listině základních práv a svobod.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, 931 s.
- WEYR, František, HOETZEL, Jiří. *Slovník veřejného práva Československého.* svazek 4. Praha: Eurolex Bohemia, 2000. 1098 s.

WEYR, František, HOETZEL, Jiří. *Slovník veřejného práva Československého*. svazek 5. Praha: Eurolex Bohemia, 2000. 1098 s.

Články z odborných časopisů

KINDL, Milan. Zase jednou (nebo dvakrát) res extra commercium. *Právník*, roč. č. 12, s. 1199 – 1216.

KINDL, Milan. Poznámka k vlastnictví vod. *Právník*, roč. č. 2, s. 186 – 191.

KRECHT, Jaroslav. Poznámka k vlastnictví vod. *Právník*., roč. č. 6, s. 529 – 531.

KRECHT, J. K historii vodního práva v českých zemích. *Právo a podnikání*. 2004. č. 3-4. s. 16.

PULKARÁBEK, Zdeněk. Veřejné užívání jako předmět soukromého subjektivního práva?. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17. č 13, s. 457 - 461.

Právní předpisy

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 2/1993 Sb., zákon o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

Zákon č. 500/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů Správní řád.

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 114/1995 Sb. o vnitrozemské plavbě, ve znění pozdějších předpisů.

Směrnice Rady 92/43/EHS, ze dne 21. května 1992, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.

Zákon č. 256/2013 Sb. Katastrální zákon.

Vyhláška ministerstva dopravy č. 224/1995 o způsobilosti osob k vedení a obsluze plavidel.

Vyhlášky Ministerstva dopravy č. 344/1991 Sb. která určuje pravidla bezpečnosti a zachování pořádku na vodních cestách.

Vyhláška Ministerstva dopravy č. 222/1995 Sb.

Vyhláška č. 357/2013Sb. Katastrální vyhláška.

Vyhláška č. 26/2007 Sb. kterou se provádí zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů, (katastrální vyhláška)

Zákon č. 71/1870 čes. z. z. Český zemský vodní zákon.

Nářízení vlády č. 23/2005, kterým se vyhláší ptačí oblast Litovelské Pomoraví.

Opatření obecné povahy 1/2013 vydaným pod zn. SZ NPS 02303/2013/11 – NPS02813/2013 a oznámeným veřejnou vyhláškou dne 15. 4. 2013.

Jiné zdroje

Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, volební období 2010 - 2013. Tisk č. 362: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu občanského zákoníku. s. 118. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tlskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>>.

Poslední novelizace Zákon č. 275/2013 Sb. kterým se mění zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů (zákon o vodovodech a kanalizacích), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů. Zákon je účinný od 1.1.2014.

Rozhodnutí Správy CHKO Litovelské Pomoraví č.j. S/1622/LM/2010-0111/LM/2011 ze dne 26.1.2011.

Rozhodnutí Správy CHKO Litovelské Pomoraví č.j. S/0343/LM/2011-0667/LM/2011 ze dne 14.4.2011.

Studie splouvání Teplé Vltavy úseku Soumarský most- most u Pěkné od roku 2013.

Judikatura

Nález Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 9. 1922, č. 12019.

Nález Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 12., č. 19.446.

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 3. května 2000, sp. zn. 22 Cdo 178/99.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 6. 2008, sp. zn. 22 Cdo 1244/2007.

Rozhodnutí Nejvyššího soud ze dne 17. 2. 2010 sp. zn. 68/2010.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2005 sp. zn. 25 Cdo 1506/2004.

Internetové zdroje

POLÁŠEK, Jiří. *Morava v LP se bude splouvat jinudy*. [online]. Raft.cz, 12. dubna 2011 [cit. 22. dubna 2014]. Dostupné na <http://www.raft.cz/Clanek-Morava-v-LP-se-bude-splouvat-jinudy.aspx?ID_clanku=1230>.

Shrnutí

Tato diplomová práce se zabývá „*Veřejným užíváním povrchových vod ke sportovní plavbě*.“ Čtenáři se snaží přiblížit problematiku užívání povrchových vod ke sportovní plavbě na území České republiky zejména pak ve zvláště chráněných oblastech. Kromě problematiky sportovní plavby na zvláště chráněných územích seznamuje diplomová práce čtenáře i s problematikou sportovní plavby na řece Vltavě i na území hlavního města Prahy.

Podstatná část práce se zabývá vymezením základních pojmů. Především objasněním právního institutu Veřejného užívání a zejména jeho vztahu k vodám. Po vymezení druhů veřejného užívání na obecné užívání a zvláštní užívání, jsou užity příklady z oblasti vodního práva pro objasnění praktického využití tohoto institutu a rozdílů mezi jeho druhy.

Dále pak i vymezení pojmu vody dle právní úpravy v Českém právním řádu. Především objasnění termínu povrchové vody a jejich odlišení od ostatních druhů vod. Pojmu vody je věnována pozornost především v souvislosti s ochranou vod jako složce, která je součástí životního prostředí.

Dalším důležitým pojmem obsaženým v diplomové práci, je pojem plavby dle Českého právního řádu. Pro zdárné objasnění problematiky plavby na zvláště chráněných územích je částečně věnována pozornost také právní úpravě Národního parku a Chráněné krajinné oblasti. Jako nezbytné pro téma diplomové práce je také zohlednit systém ptačích oblastí NATURA 2000, který bývá součástí zvláště chráněných území a na povolování plavby na tocích má velký vliv.

Konkrétní příklady umožňují přesně poukázat na konkrétní střety, které může přinášet vodní turistika a sportovní plavba na území, které je vyhrazeno pro zvláštní ochranu živočišných a rostlinných druhů.

Klíčová slova

Veřejné užívání, Obecné užívání, Zvláštní užívání, Povrchové vody, Podzemní vody, Plavba, Národní park, Chráněná krajinná oblast, Natura 2000, Významný krajinný prvek, Povolení, Vodní zákon, Zákon o ochraně přírody a krajiny.

Summary

The present thesis addresses the issue of “*Public Use of Surface Waters for Sailing.*” The readers learn about the issue of the use of surface water for sports navigation in the territory of the Czech Republic, particularly in specially protected areas. Besides the issue of sports navigation in specially protected areas the thesis introduces the issue of sports navigation of the Vltava river and in the capital city of Prague.

A substantial part of the thesis deals with the definition of basic terms, especially the legal institute of public use of water. After public use is classified into general use and special use, examples are provided from the area of water law to clarify the application of this institute and the differences between various types.

The thesis further defines the term of water in compliance with the Czech legislation. A particular focus is put on the definition of surface water in contrast to other types of water. The term of water is considered particularly in relation to water protection as a part of environmental protection.

Another significant term used in the thesis is navigation in compliance with the Czech legislation. In order to explain the issue of navigation particularly in specially protected areas, the legislation behind national parks and protected landscape area is partially covered. The thesis also considers the system of bird areas NATURA 2000, which is usually included in specially protected areas and has a significant influence on permitting navigation on water.

Specific examples illustrate collisions that can occur in connection with water tourism and sports navigation in areas designated for special protection of animal and plant species.

Keywords

Public use, General use, Special use, Surface water, Underground water, Navigation, National park, Protected landscape area, Natura 2000, Significant landscape feature, Permission, Water Act, Act on protection of nature and landscape.